

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKA NALOGA

SAŠA ČAD

Ljubljana, 2011
UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Športno treniranje

Nordijsko smučanje

ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM

DIPLOMSKA NALOGA

MENTOR

doc. dr. Blaž Jereb, prof. šp. vzg.

RECENZENTKA

izr. prof. dr. Maja Pori, prof. šp. vzg.

KONZULANT

prof. dr. Stojan Burnik, prof. šp. vzg.

Avtorica dela

SAŠA ČAD

Ljubljana, 2011

Zahvaljujem se mentorju, doc. dr. Blažu Jerebu, prof. šp. vzg., za strokovno pomoč in napotke pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se vsem prijateljem in profesorjem na Norveškem za pomoč pri prevajanju norveške literature, za priložnost biti del norveškega študijskega programa friluftsliv ter priložnosti za udeležbo v norveških šolah v naravi.

Zahvaljujem se prof. šp. vzg. Urošu Križaniču za pomoč pri diplomski nalogi ter priložnosti za udeležitev v šolah v naravi v Sloveniji.

Prav tako pa se zahvaljujem družini, prijateljici in fantu, za nasvete in nesebično pomoč ter vsem, ki ste me spodbujali v času nastajanja diplomske naloge.

Ključne besede: šola v naravi, Slovenija, Norveška, friluftsliv, učni načrti

ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM

Saša Čad

IZVLEČEK

Namen diplomske naloge je predstaviti slovensko in norveško šolo v naravi, pokazati na razlike in morebitne stične točke v obeh šolskih sistemih, ciljih, smotrih ter v organizacijskih in geografskih možnostih šole v naravi. V diplomski nalogi smo strnili teoretična izhodišča, ki jih najdemo v različni literaturi in podrobneje predstavili slovensko in norveško šolo v naravi. V analitičnem delu smo analizirali poletne, zimske in gorniške programe slovenskih in norveških šol v naravi. Ugotovili smo, da sta norveška in slovenska šola v naravi primerljivi, vendar pa se pojavljajo razlike med vzgajanjem otrok na način, ki jim priljubi sožitje z naravo in bivanje v njej, med načinom dela v šoli v naravi, različnim športnim dejavnostim, številom učencev in spremljevalcev ter medsebojnim sodelovanjem. Seveda pa je glavna razlika v tradiciji in kulturi, saj gre za dve različni državi in je čut, da mladega človeka peljemo v naravo in ga tam naučimo živeti z njo, različno močan.

Keywords: Outdoor life, Slovenia, Norway, friluftsliv, curricula

OUTDOOR LIFE IN SLOVENIA AND NORWAY

Saša Čad

ABSTRACT

The purpose of this work is to present the Slovenian and Norwegian outdoor life and also the differences and similarities of the two school systems, goals, purposes, organizational and geographical possibilities in outdoor life in Slovenia and Norway. In this thesis are consolidated the theoretical frameworks, which are found in various literatures and presented the Slovenian and Norwegian outdoor life. In comparative work, we compare the summer, winter and mountaineering programs of Slovenian and Norwegian outdoor life. Norwegian and Slovenian outdoor life has similarities but there are also differences between teaching children in a way to love nature, working methods of the teaching, various sports activities, the number of children and teachers and interactions between children. Of course, the main differences between countries are tradition and culture in outdoor life and the sense that a young man is taken in nature and tough to live with it in a different way.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
2	SLOVENIJA	11
2.1	ŠOLSKI SISTEM V SLOVENIJI.....	11
2.1.1	PREDŠOLSKA VZGOJA	13
2.1.2	OSNOVNA ŠOLA.....	13
2.1.3	SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE.....	13
2.1.4	VIŠJE IN VISOKO STROKOVNO TER UNIVERZITETNO IZOBRAŽEVANJE	14
2.2	UČNI NAČRTI ŠPORTNE VZGOJE S Poudarkom na ŠOLI V NARAVI	14
2.2.1	PREDŠOLSKA VZGOJA	14
2.2.2	OSNOVNA ŠOLA.....	15
2.2.2.1	TEMATSKI SKLOPI, KI JIH JE MOČ IZVESTI V ŠOLI V NARAVI V OSNOVNI ŠOLI – različne športne vsebine	17
2.2.3	SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE.....	20
2.3	ŠOLA V NARAVI.....	21
2.3.1	KAJ JE ŠOLA V NARAVI	21
2.3.2	VLOGA IN POMEN ŠOLE V NARAVI.....	24
2.3.3	ZGODOVINSKI ORIS ŠOLE V NARAVI.....	26
2.3.4	VZGOJNO – IZOBRAŽEVALNI CILJI ŠOLE V NARAVI	27
2.3.5	POGLAVITNI SMOTRI ŠOLE V NARAVI.....	28
2.3.6	ZAKONSKA PODLAGA ŠOLE V NARAVI.....	28
2.3.7	GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE TER NARAVNE MOŽNOSTI ZA IZVEDBO ŠOLE V NARAVI	30
3	NORVEŠKA	33
3.1	ZNAČILNOSTI NORVEŠKE.....	33

3.2	ŠOLSKI SISTEM NA NORVEŠKEM.....	34
3.3	UČNI NAČRT PREDMETA FRILUFTSLIV	36
3.3.1	PREDŠOLSKA VZGOJA	36
3.3.2	OSNOVNA ŠOLA.....	37
3.3.3	SREDNJA ŠOLA.....	39
3.3.4	VIŠJE IN VISOKO STROKOVNO TER UNIVERZITETNO IZOBRAŽEVANJE	40
3.3.4.1	LETNI DELOVNI NAČRT FRILUFTSLIVA VISOKEGA IN VIŠJEGA STROKOVNEGA TER UNIVERZITETNEGA IZOBRAŽEVANJA ..	40
3.4	ŠOLA V NARAVI ALI ŽIVLJENJE V NARAVI NA NORVEŠKEM	43
3.4.1	ZGODOVINA FRILUFTSLIVA.....	46
3.4.2	GEOGRAFSKE MOŽNOSTI ZA IZVAJANJE FRILUFTSLIVA	48
3.4.3	ZAKON O ODPRTEM PROSTORU TER VLADNA PODPORA FRILUFTSLIVU.....	49
3.4.4	CILJI, MOTIVI IN SMOTRI FRILUFTSLIVA.....	51
3.4.5	TRADICIONALNE IN MODERNE AKTIVNOSTI FRILUFTSLIVA.....	52
3.4.6	VLOGA IN POMEN FRILUFTSLIVA ZA NORVEŽANE.....	54
4	METODE DELA	56
5	ANALIZA SLOVENIJE IN NORVEŠKE	57
5.1	ANALIZA ŠOL V NARAVI.....	57
5.1.1	POLETNA ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM	57
5.1.1.1	PROGRAM DELA POLETNE ŠOLE V NARAVI SAVUDRIJA 5. RAZRED – plavanje	59
5.1.1.2	PROGRAM DELA POLETNE ŠOLE V NARAVI NORDMARKA 10. RAZRED – kanu.....	63
5.1.2	ZIMSKA ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM	67
5.1.2.1	PROGRAM DELA ZIMSKE ŠOLE V NARAVI RIBNIŠKO POHORJE 6. RAZRED – alpsko smučanje	69

5.1.2.2	PROGRAM DELA ZIMSKE ŠOLE V NARAVI NA POKLJUKI 4. RAZRED - tek na smučeh	72
5.1.2.3	PROGRAM DELA ZIMSKE ŠOLE V NARAVI NA NORVEŠKEM 8. RAZRED – turno smučanje	74
5.1.3	GORNIŠKA ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM	82
5.1.3.1	PROGRAM DELA GORNIŠKE ŠOLE V NARAVI V LOGARSKI DOLINI ZA 7. RAZRED OSNOVNE ŠOLE	84
5.1.3.2	PROGRAM DELA GORNIŠKE ŠOLE V NARAVI NA NORVEŠKEM ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE	87
5.2	POVZETEK ANALIZE ŠOL V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM...	89
6	SKLEP	93
7	VIRI	96
8	PRILOGE.....	103

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 1	16
Tabela 2	17
Tabela 3	18
Tabela 4	18
Tabela 5	19
Tabela 6	19
Tabela 7	37
Tabela 8	39
Tabela 9	59
Tabela 10	64
Tabela 11	70
Tabela 12	73
Tabela 13	75
Tabela 14	78
Tabela 15	85
Tabela 16	87

KAZALO SLIK

<i>Slika 1.</i> Shema slovenskega šolskega sistema.....	12
<i>Slika 2.</i> Povezanost različnih dejavnikov s šolo v naravi.....	23
<i>Slika 3.</i> Zastava Norveške	33
<i>Slika 4.</i> Norveška.....	33
<i>Slika 5.</i> Shema norveškega šolskega sistema	35
<i>Slika 6.</i> Zemljevid poti	66
<i>Slika 7.</i> Zemljevid poti A	77
<i>Slika 8.</i> Zemljevid poti B.....	80
<i>Slika 9.</i> Logarska dolina	84

1 UVOD

Ob sončnem vremenu, kadar oblaki ne prekrivajo našega neba, se nam pogled kaj hitro ustavi na čudovitih gozdovih, hribih in gorah. Četudi živimo v mestu, nas prekrasna narava spremlja na vsakem koraku. V naravi zlahka najdemo zatočišče pred vsakdanjimi težavami, se sprostimo in najdemo smisel življenja. Ob petju ptic, žuborenju potoka, cvetočih cveticah, toplih skalah, visokih drevesih, neskončnih poteh poiščemo kotiček samo za nas in se tam napolnimo z energijo, ki jo potrebujemo v današnjem stresnem življenju.

Pri iskanju smisla življenja nam je narava lahko v veliko pomoč. Vendar pa je doživljanje narave proces, ki se ga ni moč naučiti čez noč ali mimogrede. Za pristno doživljanje le-te je potrebno v njej preživeti nekaj časa in znati prisluhniti njeni nevidni govorici. Seveda pa se tega ni moč naučiti, če nam tega nihče ne pokaže, nas ne pelje v naravo. Zato se nam zdi šola v naravi v izobraževanju naših otrok še kako pomembna. Šola v naravi jim na najboljši možni način pokaže, kako kvalitetno preživeti svoj prosti čas, kako skrbeti za naravo ter živeti z njo. Otrokom je potrebno že v otroštvu pokazati posebne kotičke, ki v varnem objemu dreves, grmov in potočkov skrivajo rastline in živali. Potrebno jim je približati naravo na takšen način, da jo vzljubijo. Najboljši način za to pa je šola v naravi.

Ne samo, da se otroci učijo za šolo, učijo se za življenje. Seveda pa je šola v naravi tudi nenadomestljiva za učenje nekaterih veščin kot so smučanje, plavanje, tek na smučeh, veslanje, pohodništvo, taborjenje... Kdor vzljubi eno od teh aktivnosti, jo vzljubi za celo življenje.

Šola v naravi ali friluftsliv, kot ji rečejo Norvežani, ima prav posebno mesto v srcih Norvežanov. Friluftsliv je zelo cenjena in je priljubljena oblika rekreativne dejavnosti. Friluftsliv se je razvijal skozi leta s prepletanjem norveške kulture in identitete. Norvežani se zelo trudijo, da vzgajajo svoje otroke z naravo in jih naučijo, da jo vzljubijo in redno zahajajo vanjo, pa naj bo to na smučeh, s kanujem, z drsalkami ali peš.

V diplomski nalogi smo predstavili in analizirali norveško ter slovensko šolo v naravi. Zanimalo nas je, kaj se v vzgojno-izobraževalnem načrtu Norveške in Slovenije tako

razlikuje, da v Sloveniji skrivnostna govorica narave pri mnogih naleti na gluha ušesa in zakaj lahko Norvežani razumejo njen jezik? Zakaj je za Norvežane narava tudi danes tako misteriozna in privlačna, za mnoge Slovence pa vsakdanja in odbijajoča?

2 SLOVENIJA

Slovenija je mlada demokratična država, ki leži v južnem delu Srednje Evrope in skrajnem severnem delu Sredozemlja. Je majhna država z 20.273 km² površine in kar polovico tega ozemlja prekrivajo gozdovi. Glavno mesto Slovenije je Ljubljana, uradni jezik pa slovenščina. Nahaja se na stičišču alpskega, sredozemskega, panonskega in dinarskega sveta. Slovenska obala Jadranskega morja je dolga 46,6 km. Najvišji vrh je Triglav (2864 m), Slovenija pa ima okoli 2 milijona prebivalcev (Spoznajte Slovenijo, 2011).

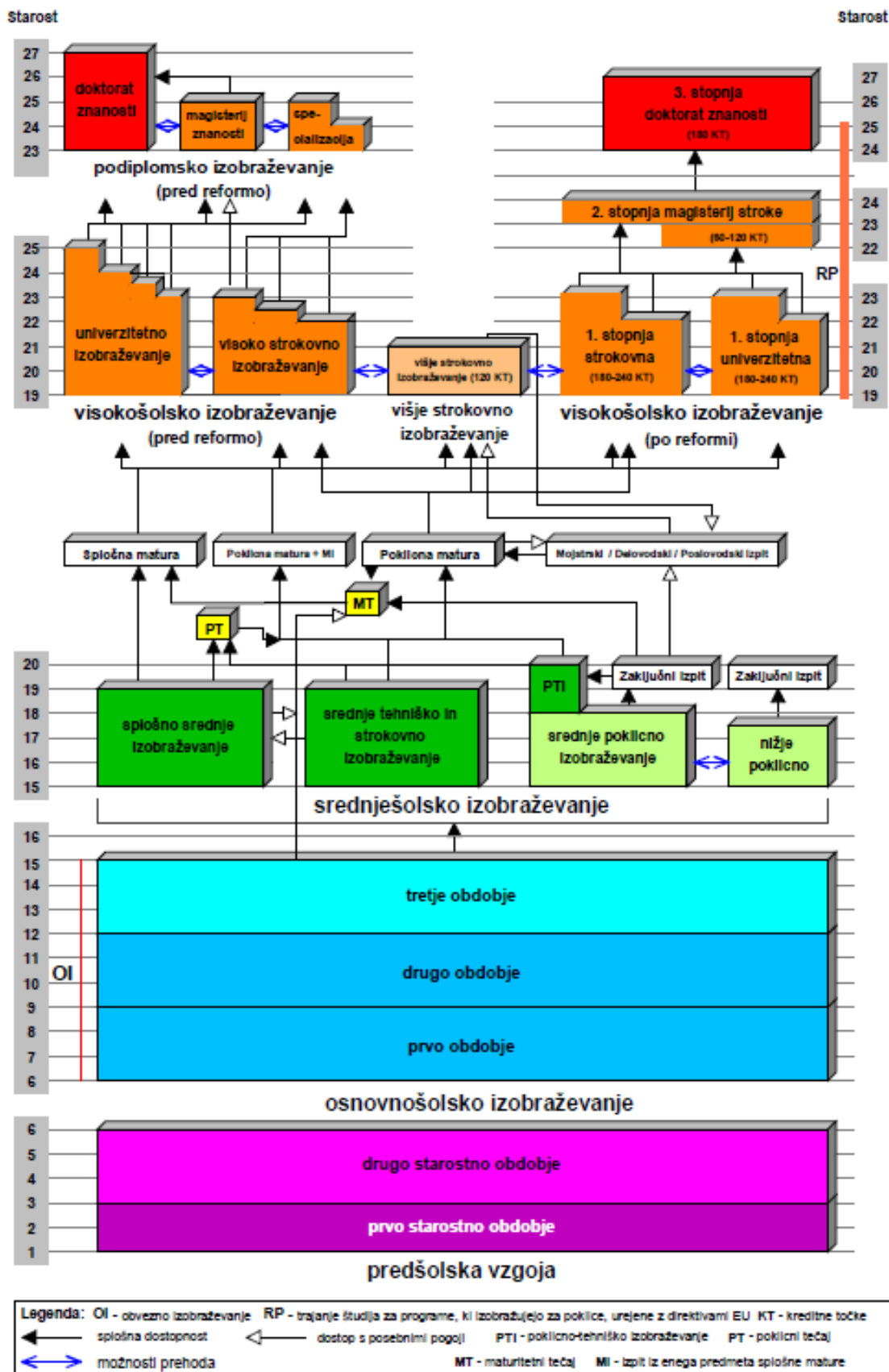
2.1 ŠOLSKI SISTEM V SLOVENIJI

Vzgoja in izobraževanje je v Republiki Sloveniji razvit sistem, ki se začne s predšolsko vzgojo v javnih in zasebnih vrtcih. Obsega zapleteno organizacijo in financiranje, vrsto učiteljev in drugih strokovnih delavcev, urejeno pa je s sistemskimi zakoni in mnogimi podzakonskimi predpisi (Izobraževanje v Sloveniji, 2010).

Dejavnost vzgoje in izobraževanja se dotika skoraj vsake slovenske družine, kjer so otroci, ki hodijo v vrtec ali šolo, odrasli, ki se strokovno izpopolnjujejo ali usposablajo za življenje in delo, ali starejši odrasli, ki so morda vključeni v univerzo za tretje življenjsko obdobje (Izobraževanje v Sloveniji, 2010).

Pristojnosti in odgovornosti za razvoj in delovanje sistema vzgoje in izobraževanja so razporejene med Ministrstvom za šolstvo in šport, Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, občinami, strokovnimi sveti, ki jih imenuje Vlada Republike Slovenije, in zavodi, ki so ustanovljeni za razvoj in svetovanje na področju vzgoje in izobraževanja (Zavod RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje, Andragoški center Republike Slovenije, Državni izpitni center) (Izobraževanje v Sloveniji, 2010).

Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji 2007/08

Slika 1. Shema slovenskega šolskega sistema

2.1.1 PREDŠOLSKA VZGOJA

Vzgoja in izobraževanje se za slovenske otroke začne s predšolsko vzgojo. V vrtce se vključujejo otroci od enega leta starosti do vstopa v šolo, kar pa ni obvezno. Predšolska vzgoja se deli na programe za otroke od prvega do tretjega leta starosti (prvo starostno obdobje) in za otroke od tretjega do šestega leta starosti (drugo starostno obdobje) (Krek, 1997).

2.1.2 OSNOVNA ŠOLA

Osnovnošolsko izobraževanje izvajajo osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom, glasbene šole ter zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Osnovnošolsko izobraževanje odraslih je organizirano v osnovnih šolah za odrasle in na ljudskih univerzah. Osemletno osnovnošolsko izobraževanje se je izteklo v šolskem letu 2007/2008, sedaj pa izobraževanje poteka po programu devetletne osnovne šole. Osnovna šola je za otroke in mladino obvezna in brezplačna (Arnejčič, 2009).

Devetletna osnovna šola je členjena na triletja (prvo obdobje od 6-8 let, drugo obdobje od 9-11 let, tretje obdobje od 12-14 let). Otroci se vključujejo v devetletno osnovno šolo s šestim letom starosti.

2.1.3 SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

V srednješolsko izobraževanje je vključena populacija otrok med 15. in 19. letom starosti, to izobraževanje ni obvezno. Delimo ga na poklicno in strokovno izobraževanje (srednje tehniško in strokovno, srednje poklicno, poklicno-tehniško, nižje poklicno) ter na splošno srednje izobraževanje (splošne in strokovne gimnazije) (Slovenski šolski sistem v številkah, 2007).

2.1.4 VIŠJE IN VISOKO STROKOVNO TER UNIVERZITETNO IZOBRAŽEVANJE

Visoko šolstvo ima tri stopnje. V prvo se razvrščajo visokošolski strokovni študijski programi in univerzitetni študijski programi, v drugo magistrski študijski programi in v tretje pa doktorski študijski programi. Do spremembe Zakona o visokem šolstvu v letu 2004 je imelo visoko šolstvo dve stopnji, dodiplomsko in podiplomsko stopnjo (prebolonjski programi) (Slovenia, 2010). Od študijskega leta 2009/2010 višje, visoke šole in univerze izvajajo izobraževanje po novem bolonjskem sistemu.

2.2 UČNI NAČRTI ŠPORTNE VZGOJE S Poudarkom NA ŠOLI V NARAVI

2.2.1 PREDŠOLSKA VZGOJA

Osnova za načrtovanje dela v vrtcu je Kurikulum za vrtce, ki vsebuje načela in cilje predšolske vzgoje. Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ga je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje leta 1999. Področja kurikula so: jezik, narava, družba, gibanje, umetnost in matematika, ki se med seboj prepletajo in povezujejo. Vedno več vrtcev se odloči za letovanja oz. šolo v naravi. Vrtci izvajajo različne oblike bivanja v naravi, kot so na primer letovanja, zimovanja, planinski tabori in bivanje na kmetiji. V šolskem letu 2006/07 so vrtci izvedli 693 bivanj v naravi, udeležilo pa se jih je okrog 24 % vseh otrok drugega starostnega obdobja, tj. v starosti od 3 do 6 let, ki so bili vključeni v vrtce (Obogateni in razširjeni programi v vrtcih in osnovnih šolah, 2008).

Letovanja so namenjena bivanju otrok na prostem večji del dneva, otrokovemu spoznavanju narave in utrjevanju telesne odpornosti. Življenjski pogoji morajo biti približno takšni kot doma oziroma v vrtcih, le da se dejavnosti otrok odvijajo na prostem. Letovanje je povezano s športno aktivnostjo, po navadi s smučanjem ali plavanjem ter pohodi in izletništvom. Vrstni red dejavnosti, obedov, osebne higiene, počitka je določen z dnevnim urnikom, vzgojni načrt pa omogoči zaposlitve otrok na vseh področjih, ne le gibalno-športnem (Kosec, 1980).

2.2.2 OSNOVNA ŠOLA

V učnem načrtu osnovne šole (Kovač in Novak, 2006) je šolska športna vzgoja definirana kot nenehen proces bogatenja znanja, razvijanja sposobnosti in lastnosti ter pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Zato si športni pedagogi prizadevajo, da z izbranimi cilji, vsebinami, metodami in oblikami dela prispevajo k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, sprostivni in kompenzaciji negativnih učinkov večurnega sedenja. Ob sprotni skrbi za zdrav razvoj ga vzgajajo in učijo, kako bo v vseh obdobjih življenja bogatil svoj prosti čas s športnimi vsebinami. Z zdravim načinom življenja bo tako lahko skrbel za dobro počutje, zdravje, vitalnost in življenjski optimizem. Športna vzgoja pa je tesno povezana tudi s šolo v naravi, saj le ta vsebuje veliko športnih vsebin. Zato je šola v naravi zapisana tudi v učnem načrtu športne vzgoje.

V učnem načrtu je zapisan obvezen program za vse učence. V prvem triletju imajo učenci 315 ur športne vzgoje, to je tri ure tedensko z dvajseturnim tečajem plavanja v 2. ali 3. razredu. Prav tako imajo pet športnih dni letno. V drugem triletju je 315 ur rednega pouka, v tretjem triletju pa 204, obe triletji pa imata 5 športnih dni letno (Kovač in Novak., 2006).

Šola mora v drugem triletju organizirati eno poletno in eno zimsko šolo v naravi. Poletna se organizira v četrtem razredu osnovne šole. V učnem načrtu so navedena znanja, ki naj bi jih učenci osvojili v šoli v naravi in med njimi je cilj tudi naučiti se ene od tehnik plavanja in preplavati 35 metrov (osvojiti priznanje delfinčka), razvijati pozitivne vzorce športnega obnašanja, medsebojnega sodelovanja in sprejemanja drugačnosti ter z vadbo v naravi spodbuditi čustveno navezovanje na naravo in naravovarstveno ozaveščanje. Prav tako pa je šola v naravi omenjena pri praktičnih in teoretičnih vsebinah za četrti razred (Kovač in Novak, 2006).

V učnem načrtu sta Kovač in Novak (2006) zapisali: »Po Zakonu o osnovni šoli mora šola ponuditi otrokom vsaj eno šolo v naravi v času njihovega obveznega šolanja. Predlagamo, da šole izvedejo poletno šolo v naravi s plavalnimi vsebinami in zimsko šolo v naravi z dejavnostmi na snegu. Poletna šola v naravi poteka v četrtem razredu, namenjena je predvsem plavalnemu opismenjevanju in izpopolnjevanju plavanja. V petem ali šestem razredu šole ponudijo zimsko šolo v naravi s smučanjem, tekom na smučeh in drugimi zimskimi športi.

Priporočljivo je, da šole ponudijo tudi druge oblike večdnevnega bivanja v naravi: planinski tabor ali športni teden, kjer se učenci seznanijo z različnimi športi v naravi, orientacijo, preživetjem v naravi, ekološkimi problemi, naravno in kulturno dediščino ter programom prve pomoči.«

PLAVANJE IN NEKATERE VODNE DEJAVNOSTI (poletna šola v naravi)*

Tabela 1

Plavanje in nekatere vodne dejavnosti (Kovač in Novak, 2006)

Praktične vsebine	Teoretične vsebine
Elementarne igre v vodi. Učenje ene ali dveh tehnik plavanja: tehnika dela nog, tehnika dela rok, tehnika dihanja, koordinacija del rok, nog in dihanja. šolski štartni skok, šolski obrat, potop s prelomom.	Pomen znanja plavanja. Higiena v vodi in ob njej, nevarnosti skakanja na glavo, nevarnosti v globoki vodi. Lastnosti vode. <i>Povezava z naravoslovjem in tehniko ter družbo.</i>

* Šola mora organizirati vsaj eno šolo v naravi.

V tabeli 1 lahko vidimo praktične in teoretične vsebine, ki jih izvajamo v poletni šoli v naravi.

Zimska šola v naravi pa se organizira v petem ali šestem razredu osnovne šole. Znanja, ki jih lahko štejemo za tista, ki se jih učenci naučijo v šoli v naravi so, povezati osnovne elemente smučanja, poznati in spoštovati pravila obnašanja ter osnovna načela varnosti, razvijati samozavest, odločnost, borbenost in vztrajnost ter spodbuditi čustveno navezovanje na naravo in razumeti pomen naravovarstvenega ozaveščanja. Učni načrt omenja smučarsko šolo v naravi pri praktičnih in teoretičnih vsebinah v petem razredu osnovne šole (Kovač in Novak, 2006):

SMUČANJE IN NEKATERE ZIMSKE DEJAVNOSTI (zimski šola v naravi)*

Tabela 2

Smučanje in nekatere zimske dejavnosti (Kovač in Novak, 2006)

Praktične vsebine	Teoretične vsebine
Igre na snegu. Sankanje. Drsanje. Smučanje: osnovno vijuganje, preprosti paralelni zavoji z oddrsavanjem oz. navezovanje paralelnih zavojev (zarezna tehnika). Hoja in drsenje na tekaških smučeh. Uporaba smučarskih naprav.	Vrste snega. Pravila vedenja na smučišču, drsališču in sankališču. Nevarnosti na smučišču, drsališču in sankališču ter ravnanje v primeru nesreče. Zaščita pred soncem. Prednosti in slabosti različne smučarske opreme ter skrb za opremo. <i>Povezava z naravoslovjem in tehniko ter družbo.</i>

* Šola mora organizirati vsaj eno šolo v naravi.

V tabeli 2 lahko vidimo praktične in teoretične vsebine, ki jih izvajamo v zimski šoli v naravi.

V dodatnih programih, ki jih šola lahko ponudi, najdemo v vseh treh triletjih tudi šolo v naravi. Udeležba šole v naravi pa je za učence prostovoljna, prav tako pa tudi ne obveza šole, da programe šol v naravi sploh ponudi.

2.2.2.1 TEMATSKI SKLOPI, KI JIH JE MOČ IZVESTI V ŠOLI V NARAVI V OSNOVNI ŠOLI – različne športne vsebine

Z večjo izbiro vsebin zagotovimo, da lahko vsaka šola v šoli v naravi v svojem programu načrtuje proces ter vsebine, ki so dostopne vsem učencem. Vsebine v šoli v naravi naj bi bile zanimive za učence, naučili naj bi se nekaj novega. V tabelah, ki sledijo, so povzete različne športne vsebine po učnem načrtu za športno vzgojo (Kovač in Novak, 2006).

Naravne oblike gibanja, igre in splošna kondicijska priprava

Tabela 3

Naravne oblike gibanja, igre in splošna kondicijska priprava (Kovač in Novak, 2006)

Praktične vsebine	Teoretične vsebine
Naravne oblike gibanja, igre in vaje za razvoj koordinacije, moči, hitrosti, ravnotežja, gibljivosti in vzdržljivosti. Igre z različnimi vzgojno-izobraževalnimi cilji (zadovoljevanje potrebe po gibanju, ogrevanje, umirjanje, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, popestritev postopkov učenja, razvijanje ustvarjalnosti, vzgojni cilji, socializacija, razvedrilo in družabnost).	Spoznati osnovne gibalne sposobnosti (moč, hitrost, gibljivost ...). Pomen kondicijske pripravljenosti za zdravo življenje. Merjenje športnih dosežkov – uporaba različnih merskih enot. Športno obnašanje pri športni vadbi in na športnih prireditvah.

V tabeli 3 so iz učnega načrta slovenske šole predstavljene praktične in teoretične vsebine, ki jih je moč izvesti v šoli v naravi s področja naravnih oblik gibanj, iger in splošne kondicijske priprave.

Plavanje in nekatere vodne dejavnosti

Tabela 4

Plavanje in nekatere vodne dejavnosti (Kovač in Novak, 2006)

Praktične vsebine	Teoretične vsebine
Elementarne igre v vodi. Učenje ene ali dveh tehnik plavanja: tehnika dela nog, tehnika dela rok, tehnika dihanja, koordinacija dela rok, nog in dihanja. Šolski štartni skok, šolski obrat, potop s prelomom. Preplavati 35 m in osvojiti delfinčka.	Spoznati pomen znanja plavanja. Higiena v vodi in ob njej, nevarnosti skakanja na glavo, nevarnosti v globoki vodi. Lastnosti vode. Pomen ustrezne športne dejavnosti, higiene, uravnotežene prehrane in počitka za dobro počutje in zdravje.

V tabeli 4 so iz učnega načrta slovenske šole predstavljene praktične in teoretične vsebine, ki jih je moč izvesti v šoli v naravi s področja plavanja in različnih vodnih dejavnosti.

Smučanje in nekatere zimske dejavnosti

Tabela 5

Smučanje in nekatere zimske dejavnosti (Kovač in Novak, 2006)

Praktične vsebine	Teoretične vsebine
<ul style="list-style-type: none"> • Igre na snegu. • Sankanje. • Smučanje- osnovno vijuganje, paralelni zavoj od brega. • Deskanje. • Hoja in drsanje na tekaških smučeh. • Uporaba smučarskih naprav. 	<p>Vrste snega. Pravila vedenja na smučišču, drsališču in sankališču. Nevarnosti na smučišču, drsališču in sankališču in ravnanje v primeru nesreče. Zaščita pred soncem. Prednosti in slabosti različne smučarske opreme in skrb za opremo. Odzivanje organizma na povečan napor (potenje, pospešeno dihanje, povečan srčni utrip...)</p>

V tabeli 5 so iz učnega načrta slovenske šole predstavljene praktične in teoretične vsebine, ki jih je moč izvesti v šoli v naravi s področja smučanja in zimskih dejavnosti.

Druge športne dejavnosti

Tabela 6

Druge športe dejavnosti (Kovač in Novak, 2006)

Praktične vsebine	Teoretične vsebine
<ul style="list-style-type: none"> • Izletništvo. • Pohodništvo. • Gornišтво. • Kolesarjenje. • Kajakaštvo. • Kanuizem. 	<p>Varnost na izletih in pohodih. Orientiranje v naravi. Varovanje narave. Prva pomoč na terenu. Kulturen in spoštljiv odnos do narave. Pomen ustrezne športne dejavnosti, higijene, uravnotežene prehrane in počitka za dobro počutje in zdravje. Odzivanje organizma na</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Orientacijski tek. • Preživetje v naravi. • Dodatne vsebine. 	<p>povečan napor (potenje, pospešeno dihanje, povečan srčni utrip...). Prednosti pravilne prehrane pred, med in po športni aktivnosti. Kulturne, geografske in zgodovinske značilnosti kraja.</p>
--	---

V tabeli 6 so iz učnega načrta slovenske šole predstavljene praktične in teoretične vsebine, ki jih je moč izvesti v šoli v naravi s področja različnih športnih dejavnosti.

2.2.3 SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

V učnem načrtu za poklicno izobraževanje (SPI; katalog znanja; športna vzgoja, 2007) je naloga športne vzgoje definirana kot usmerjena dejavnost za preprečevanje in odpravljanje posledic šolskih in poklicnih obremenitev, kar pomeni, da prispeva k dobremu počutju dijakov. Poleg tega je pomembno razumevanje fizičnih, psihičnih, socialnih in ekoloških vidikov zdravja. Zdravo in s športom izpolnjeno življenje so pomembna znanja, izkušnje, stališča in vrednostne usmeritve. Dejavniki, ki vplivajo na zdravje (telesno počutje, zaznavanje telesa, sprostitev, varnost, osebna higiena, prehrana, odklanjanje zasvojenosti), vplivajo tudi na razvoj motivacije za športno udejstvovanje in pomenijo pot k prevzemanju odgovornosti za zdrav način življenja. Ob športnem udejstvovanju dijaki spoznavajo, da je okolje tisto, ki omogoča uresničevanje športnih dejavnosti, zato mu je treba nameniti posebno skrb. Dijaki naj bi pridobili znanja o pomenu varovanja naravnega in kulturnega okolja ter naravne in kulturne dediščine. Razumeli naj bi povezanost njihovega ugodja z ohranjenim in neonesnaženim okoljem. Ta stališča in vrednotne usmeritve naj bodo poudarjeni pri športnih zvrsteh, ki potekajo v naravi. Športna vzgoja omogoča tudi socialno učenje. Igro s tekmovalnimi pravili dijaki sprejemajo in spoznavajo kot temelj za medsebojne odnose v skupini: podrejanje svojih lastnih interesov skupini, medsebojna pomoč, obzirnost, razumevanje in sprejemanje drugačnosti, spoštovanje različnosti in presojanje kakovosti.

Vsebine plavanja ter smučanja in nekaterih zimskih dejavnosti šola izpelje, če ima ustrezne pogoje ali pa v okviru programa izbirnih športov ali športnih dni. Šola naj bi za vse dijake

neplavalce organizirala plavalni tečaj. Vsebine izletništva, pohodništva in gorništa naj bi šola izpeljala v okviru programa izbirnih športov ali športnih dni. Šola v okviru interesnih dejavnosti ponudi dijakom šolo v naravi, športne tabore ali tečaje. Priporočljivo je, da na šoli deluje šolsko športno društvo s ponudbo različnih športnih interesnih dejavnosti. S ponudbo šola spodbuja redno športno dejavnost dijakov, bogati njihov prosti čas in ga zapolnjuje prijazno zdravju. Torej, v srednjih šolah so v učnem načrtu tudi vsebine, ki so primerne za šolo v naravi, vendar je organizacija te neobvezna in le malo je srednjih šol, ki bi organizirale šolo v naravi za svoje dijake (SPI; katalog znanja; športna vzgoja, 2007).

2.3 ŠOLA V NARAVI

2.3.1 KAJ JE ŠOLA V NARAVI

Šola v naravi je strokovni izraz (termin). Opredeljena je kot posebna vzgojno-izobraževalna oblika, katere bistvo je v tem, da cel razred ali več oddelkov odide za nekaj časa v neko naravo, čim manj urbano okolje zunaj kraja stalnega bivanja (v gozd, gore, k reki, k jezeru, morju itd.), kjer se v posebnih okoliščinah in po posebnem vzgojno-izobraževalnem programu nadaljuje smotrno pedagoško delo (Kristan, 1998).

Rozman (1980) šolo v naravi vidi kot najboljšo možnost za izvedbo tečajne oblike šolanja. Smotri osnovne šole zahtevajo, da je osnovni vzgojno-izobraževalni proces za vse učence enoten in human. Uresničitev ciljev, vsaj kar zadeva plavanje in smučanje, v celoti zagotavlja organizacija šole v naravi.

Šola v naravi oz. daljše bivanje v naravi poskuša mladim prikazati čustveni in kulturni odnos do narave ter ekološke osveščenosti. Gre za integrirani pedagoški proces, ki se odvija v naravnem okolju izven mesta stalnega bivanja in večrazsežnostno učinkuje na otrokov in mladostnikov osebni razvoj (Kristan, Cankar, Kovač in Praček, 1992).

Šola v naravi je del razširjenega programa v osnovni šoli, kar pomeni, da jo šola organizira, učenci pa se je udeležijo prostovoljno. Šola v naravi pomeni vsako organizirano obliko

vzgojno-izobraževalnega dela, ki poteka strnjeno več dni v času pouka ter se izvaja izven prostora šole (tudi raziskovalni tabori in podobno). S specifično organizacijo dela šola v naravi uresničuje predvsem program, katerega cilji, dejavnosti in vsebine iz več učnih načrtov so vezani na drugačno izvedbo (npr. terensko delo, projektne naloge, športne dejavnosti) in za katerega je zlasti pomembno medpredmetno povezovanje in prepletanje znanja različnih predmetnih področij ter vpetost v naravni in družbeni prostor, tj. povezava z okoljem, v katerem šola v naravi poteka (Državni portal republike Slovenije, 2006).

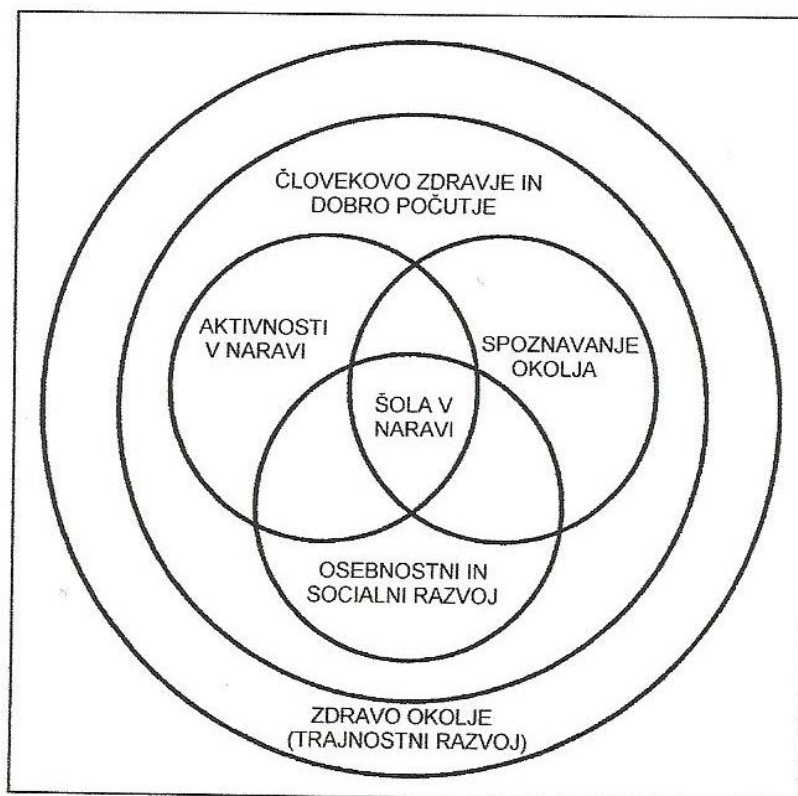
»Šola v naravi je definirana kot skupni presek treh področij, in sicer spoznavanja okolja, aktivnosti na prostem in osebnostnega ter socialnega razvoja. Vsa tri področja skupaj navajajo učence na zdrav način življenja ter si prizadevajo za zdravo okolje in njegov trajnostni razvoj« (Gregorčič, 2005).

V razvoju mladega človeka je šola v naravi zelo pomembna. Šola v naravi je integrirani pedagoški proces in je vsebinsko večrazsežna. To pomeni, da se šolski predmeti med seboj prepletajo in učenci se učijo veččin za življenje. Šola v naravi omogoča učenje zunaj šolske učilnice in uči učence bivanja in sožitja z naravo. Gre za vzgojno-izobraževalni proces, pri katerem se med seboj povezujejo različne učne vsebine (Lappin, 2009).

»Šola v naravi je kvalitetno preživljanje določenega časa v nekem okolju, kjer so možnosti za ukvarjanje s športom. Prav tako je program, ki se udejanja v naravi« (Lappin, 2009).

Šola v naravi je obogatitev učnih načrtov, saj proces učenja poteka zunaj – v naravi. Le šola v naravi vključuje tematike okoljske vzgoje, naravovarstva, preživetja v naravi in taborjenja, omogoča doživljajsko učenje in rekreacijo na prostem. Cilji in vsebine so vezani na učne načrte predmetov, kot so: materni jezik, družboslovje, matematika, znanost, naravoslovje, glasba ... Izpostavljenost različnim fizičnim dejavnostim in dogodkom omogoča razvijanje samospoštovanja ter številnih drugih sposobnosti učencev. Šola v naravi pomeni sodelovanje med učenci in učitelji v takem okolju, ki nima omejitev, kot jih čutimo v učilnicah. Pri učencih z vedenjskimi težavami, ki šolski prostor povezujejo z neuspehom, lahko sprememba okolja spodbudi k pozitivnemu pogledu na učenje (Lappin, 2009).

S pojmom šola v naravi je na eni strani mišljen izkustven način učenja, pri čemer se učenec dokoplje do novih spoznanj s konkretno izkušnjo, na drugi strani pa je s pojmom šola v naravi, kot prostor učenja, mišljena pokrajina, ki skupaj z ljudmi, ki živijo na določenem območju, postane cilj raziskovanja. Ko pokrajino raziskujemo, imamo tudi možnost premikanja po njej ter njenega raziskovanja. Evropski inštitut za doživljajsko šolo v naravi in izkustveno učenje (The European Institute for Outdoor Adventure Education and Eksperimental Learning) definira šolo v naravi kot »skupni presek treh področij, in sicer spoznavanja okolja, aktivnosti na prostem in osebnostnega ter socialnega razvoja (slika 2). Okolje preučujemo z znanstvenimi metodami, ki so domena naravoslovnih znanosti. Po mnenju avtorjev modela nosijo pri proučevanju okolja vodilno vlogo biologija, kemija, geografija in geologija. Z aktivnostmi na prostem mislimo predvsem na razvijanje gibalnih sposobnosti, pri čemer zelo pomembno vlogo igrajo igre. Na osebnostnem področju naj bi učenci napredovali v razvijanju samospoštovanja in samozavesti. To je doseženo, ko se učenci počutijo dobro, ker so se naučili nečesa novega ali premostili fizične ali psihološke ovire. S socialnim razvojem mislimo na razvoj medosebnostnih sposobnosti, kar dosežemo s skupinskim delom. Gre za delitev dela po skupinah, od posameznika pa se pričakuje sodelovanje (Gregorčič, 2005)«.

Slika 2. Povezanost različnih dejavnikov s šolo v naravi

2.3.2 VLOGA IN POMEN ŠOLE V NARAVI

Kakovostna šola v naravi mora biti izobraževalna, fiziološko učinkovita, prijazna, zabavna ter z njo naj bi pridobili veliko bogatih izkušenj za življenje (Kristan, 1998). Bivši minister za šolstvo, znanost in šport dr. Gaber je v publikaciji »Z glavo v naravo« (Gros, 2002) zapisal, da je glavni cilj šole v naravi izobraževanje mladih za aktivno življenje v naravi prek različnih aktivnosti na prostem. S tem se mladi morajo zavedati pomembnosti varstva narave in tudi naravnih vrednot, ki jih je treba vključiti v njihov vrednostni sistem. Zelo je pomembna socializacija. Vsakodnevno druženje, pozitivne interakcije v skupini, sproščeno vzdušje, zavzeto delo, igrivost itd. so največje prednosti šole v naravi, ki dodatno motivirajo učence in tako vplivajo na drugačen odnos do različnih izobraževalnih področij (Gros, 2002). Otroci v šoli v naravi izboljšajo svoje znanje v športu, naravoslovnih in družboslovnih vedah, bivanje ter gibanje v naravi pa dodatno pozitivno vpliva na njihov telesni in psihični razvoj.

Mnogi slovenski in tuji avtorji (Balazik, 1995; Kristan, 1998; Burnik, 2003) so dokazali pozitivne učinke šole v naravi na osebnem, moralnem in družbenem razvoju, pozitiven vpliv na zdravje ter preživljanje kakovostnega prostega časa. Avtorji menijo, da sta varstvo narave in kulturne dediščine med najbolj pomembnimi nalogami v celotnem izobraževalnem sistemu. Vse pomembne cilje okoljske vzgoje je lažje doseči v šoli v naravi kot v razredu, ker je vrsta dela drugačna, okolje omogoča uporabo drugačnih učnih metod, ki omogočajo uporabo metod in oblik dela, ki se težje uporabljajo v rednem izobraževalnem programu (npr. skupinsko in projektno delo). Zato mora šola v naravi ostati del sodobne šole (Kolar in Cankar, 2002; Cankar in Vičar, 2004).

Novak (1990) trdi, »da imajo v konceptu primarnega izobraževanja poseben pomen tisti izobraževalni cilji, ki so usmerjeni v analizo kulturno-zgodovinskih, družbeno-ekonomskih in socialnopolitičnih stanj v naši družbi. Najpomembnejše je oblikovanje osebnosti, ki se mora razvijati v skladu s sodobnim svetom. Ustvariti tako osebnost, ki ji narava nekaj pomeni, je izjemnega pomena in velika pridobitev že v osnovni šoli. Poleg pozitivnega odnosa do narave so tu še osebnostne lastnosti, ki spodbujajo lastno iniciativo, ustvarjalnost, sposobnost za komunikacijo in sodelovanje z drugimi. Samo splošno demokratične družbene klime omogočajo razvoj teh osebnih lastnosti in šola v naravi je pomemben dejavnik pri tem. To omogoča posebna oblika izobraževanja, pri kateri je odnos učenec - učitelj običajno bolj svoboden in nedotaknjen, odnosi med učenci se okrepijo, posamezniki se naučijo, kako se

prilagoditi skupini in skupnim interesom. Splošne socialne vezi in odnosi so veliko bolj heterogeni, kar pa ne velja v običajnih izobraževalnih programih«.

Izjemno pomembna je tudi pozitivna izkušnja na prostem oz. v naravi. Skozi izkušnje športa kot tudi drugih naravoslovnih in družboslovnih ved in vsebin lahko učenci preprosto in dolgoročno oblikujejo pozitiven odnos do narave (Novak, 1990).

Športne vsebine v šoli v naravi naj bi bile čim manj tekmovalne in za učenca prijazne. Športno udeleževati bi se moralo čim več učencev, nuditi pa bi jim morali možnost, da so uspešni. Učenci se morajo spoprijateljiti s športnimi dejavnostmi kot z obliko in možnostjo preživljanja prostega časa, kot dejavnostjo, ki jim bo omogočala, da živijo zdravo in veselo življenje. To se lahko zgodi le, če se otroci najdejo v športu ter se skozi užitek in zabavo naučijo pozabiti bolečino (Burnik in Mrak, 2010).

Otroci se lahko naučijo ljubiti nekatere športne dejavnosti, tudi če so nekoliko manj razvite, kot je na primer športno plezanje. Planinska šola v naravi lahko ponuja (poleg planinskih izletov) tudi znanja iz vrvne tehnike, zgodovine, geografije, botanike, orientacije, zabavne športne aktivnosti, zdrave prehrane ... prav tako pa je snemanje in fotografiranje teh dejavnosti tudi priložnost za ustvarjanje dnevnega časopisa in spoznavanje ter ustvarjanje svoje osebnosti skozi te aktivnosti. Prav tako lahko izvedemo umetnostne in literarne delavnice in še veliko več ... (Burnik in Mrak, 2010).

Posebno doživetje predstavlja noč ob tabornem ognju, nočitve na odprtem ali kuhanje večerje ob tabornem ognju. To so nepozabna doživetja za večino otrok, prav tako pa te dejavnosti dajejo občutek, da so otroci povezani z naravo – takšno doživetje lahko pripravimo za vse starostne skupine (Burnik in Mrak, 2010).

Sproščeno vzdušje, pa ne pomeni anarhije – vse te dejavnosti je še vedno moč udeleževati s popolnim spoštovanjem pravil, reda in discipline, ki so sami po sebi pomemben element vzgoje in omogočajo varnost v šoli v naravi. Delo učiteljev, vključenih v šolo v naravi, je težko, odgovorno in pogosto ni dovolj cenjeno s strani šole ali države. Kritike so pogoste, za svoje delo učitelji ne dobijo nagrad in posebnih priznanj, vendar se sij v otrokovih očeh odkupi za vse trdo delo in trud (Burnik in Mrak, 2010).

2.3.3 ZGODOVINSKI ORIS ŠOLE V NARAVI

Začetki šole v naravi segajo v leto 1962, ko je Jože Beslič, svetovalec za telesno vzgojo pri Zavodu za telesno vzgojo Ljubljana, predlagal, naj otroci četrtil razredov osnovne šole odidejo na plavalni tečaj za sedem dni, peti razredi pa na tečaj smučanja. To zamisel so začeli uresničevati že naslednje leto, saj so otroci osnovnih šol iz občine Ljubljana Center odšli na plavalni tečaj v Savudrijo in na smučarski tečaj v Gorje. Oba tečaja sta potekala v času rednega pouka (Kristan, 1998).

Naslednje leto so se otroci iz Mestne občine Ljubljana Center udeležili tečaja plavanja v Savudriji in smučarskega tečaja v Gorjah kot dela rednega vzgojno izobraževalnega procesa. Leta 1964 se uveljavi izraz "šola v naravi", ki ga uporabljata J. Bešlić in J. Mesesnel med pisanjem prvih priročnikov za izobraževanje na prostem, v katerem so bile poleg športa tudi vsebine drugih predmetov. Od samega začetka je šola v naravi v Sloveniji priznana kot pomemben in sestavni del splošne izobrazbe. Od sredine 80. let se je obseg izobraževanja na prostem (šola v naravi) zmanjšal (Kristan, 1998).

Šola v naravi se je po letu 1965 naglo širila, čeprav ni bila obvezna. Veliko šol je začelo kupovati smučarsko opremo, da so si jo učenci lahko sposodili za zimsko šolo v naravi. Veliko šol je začelo z organizacijo zimske in poletne šole v naravi z namenom, da naučijo učence smučati ter plavati (Burnik in Mrak, 2010).

S. Kristan je zapisal, da je 75% slovenskih šol v letu 1985 izvajalo poletno šolo v naravi, 62% leta 1986 in le 20% v letu 1991. Glavni razlogi za zmanjšanje so bili neobvezna šola v naravi, neobvezno financiranje, splošni nesporazum med dekani in učitelji, pasivnost nekaterih šol in učiteljev, gospodarska kriza in padec kakovosti življenja staršev (Kristan, 1998).

Nato je do sredine osemdesetih let sledil velik razmah šole v naravi. Z uveljavitvijo Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja leta 1986 in z Zakonom o osnovni šoli je šola v naravi postala del razširjenega programa obveznega osnovnošolskega programa. Šole so dolžne organizirati vsaj 2 šoli v naravi na leto, vendar lahko učenci izberejo eno, dve ali nič (Kristan, 1998).

Danes je organizacija šole v naravi za šolo obvezna, udeležba učencev pa prostovoljna. Šola mora organizirati vsaj dve šoli v naravi, otroci pa lahko izberejo eno, obe ali nobene. Leta 2001 je bil sprejet Koncept šole v naravi, kjer je opredeljena izvedba in koncept šole v naravi. Financiranje je urejeno s »Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja«, kjer je jasno opredeljeno, da državni proračun krije osebne stroške šole v naravi, vse druge stroške pa starši ali drugi. To pomeni, da se veliko učencev ne more udeležiti šole v naravi in zanje je šola dolžna organizirati podoben program v šoli (Burnik in Mrak, 2010).

2.3.4 VZGOJNO – IZOBRAŽEVALNI CILJI ŠOLE V NARAVI

Program šole v naravi omogoča izpolnjevanje ciljev kurikularne preнове in uresničevanje njenih načel. Učitelji pa uresničujejo številne cilje osnovnošolskega izobraževanja ter več učnih načrtov. Cilji so:

- pridobivanje praktičnih veščin za življenje in splošno uporabnih znanj;
- razvijanje učenčevih osebnostnih lastnosti v skladu z njegovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja;
- oblikovanje in spodbujanje zdravega načina življenja;
- dopolnjevanje znanja in širjenje tem, ki so del učnega načrta osnovne šole;
- spoznavanje določenih vsebin iz naravoslovja, družboslovja, športa, kulture in življenja v naravi z aktivnim vključevanjem v dejavnosti;
- razvijanje pozitivnega in odgovornega odnosa do okolja;
- socializacija posameznika in skupine, vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti, razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi;
- razvijanje odgovornosti za lastno varnost in zdravje;
- spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti in lepšega oz. bogatejšega izražanja;
- navajanje na samostojno učenje in samovrednotenje doseženega znanja;
- spodbujanje sproščenosti, prijateljstva in medsebojne pomoči (Koncept šole v naravi za devetletno osnovno šolo, 2001).

2.3.5 POGLAVITNI SMOTRI ŠOLE V NARAVI

Osnovni smoter šole v naravi je izobraziti in vzgojiti mladega človeka za dejavno življenje v naravi in z njo, hkrati pa ga vzgojiti, da bo naravo vgradil v svoj vrednostni sistem, tako da bo vedno pripravljen varovati in ohranjati naravno okolje ter kulturno in naravno dediščino v njem. Poleg tega smotra lahko v šoli v naravi uresničujemo še mnogo smotrov in ciljev, ki jih pri pouku ne moremo. V šoli v naravi se prepletajo spoznavne, gibalne, čustvene, socialne, estetske ter moralne razsežnosti vzgoje (Kristan, 1998).

Kristan (2010) opredeli veliko smotrov šole v naravi in vsi imajo poseben pomen.

1. Oblikovanje čustvenega odnosa do narave.
2. Priložnost za naravoslovce.
3. Spoznavanje pristočasnih dejavnosti v naravi.
4. Vzgajanje.
5. Socializacija.
6. Vseživljenjsko učenje.
7. Medpredmetno izobraževanje.
8. Kulturno in družabno življenje.
9. Organizirani večeri.

2.3.6 ZAKONSKA PODLAGA ŠOLE V NARAVI

Program osnovnošolskega izobraževanja v skladu z Zakonom o osnovni šoli obsega obvezni in razširjeni program. Med slednjega zakon šteje šolo v naravi, zato je organizacija le-te za šolo obvezna. Udeležba otrok je tako kot pri drugih oblikah razširjenega programa prostovoljna. Šola mora učencu ponuditi program šole v naravi, v času obveznega izobraževanja je dolžna organizirati vsaj dve. Priporočamo, da jo organizira vsaj enkrat ob koncu vsakega vzgojnoizobraževalnega obdobja. Učenec jo ali je ne izbere (Šola v naravi za devetletno osnovno šolo, koncept, 2001).

Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS št. 12 – 567/96 in popr. 23/96) ima tri člene, ki so namenjeni šoli v naravi:

14. člen: Program osnovne šole obsega obvezni in razširjeni program.

20. člen: Razširjeni program obsega podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dodatni pouk, dopolnilni pouk in interesne dejavnosti ter šolo v naravi.

26. člen: V podaljšano bivanje, dodatni in dopolnilni pouk, interesne dejavnosti, ki jih organizira osnovna šola in šola v naravi se učenci vključujejo prostovoljno.

V Športu mladih (1996, št. 13, str. 58) Ministrstvo za šolstvo in šport pojasnjuje: »Šola v naravi je tako uvrščena v razširjeni program šole, torej je organizacija šole v naravi za šolo obvezna, udeležba otrok pa je prostovoljna, kot vse druge oblike razširjenega programa. Šola program šole v naravi opredeli v letnem delavnem načrtu« (Kristan, 2010).

Financiranje šole v naravi (Zakon o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list Republike Slovenije, 1996, št. 12 – 567), 81. člen) se deli na dva dela, in sicer:

- iz sredstev državnega proračuna se v skladu z zakonom, normativi in standardi ter kolektivno pogodbo zagotavljajo osebni prejemki tudi za program šole v naravi;
- drugi materialni del prispevajo starši in/ali drugi (Šola v naravi za devetletno osnovno šolo, koncept, 2001).

V 82. Členu Zakona o osnovni šoli je zapisano, da sredstva za dodatne dejavnosti šole lahko zagotovijo krajevne skupnosti (občine). To največkrat pomeni, da je ena šola v naravi financirana iz državnega proračuna, vse druge, tretje ali četrte šole v naravi pa lahko štejemo za dodatno dejavnost šole in poskušamo zanj dobiti denar od krajevne skupnosti (Kristan, 2010).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v 83. členu določa, da za učence, ki zaradi socialnega položaja prispevka ne zmorejo plačati v celoti, sredstva v skladu z normativi in standardi, ki jih določi minister, zagotovi država. Šola lahko pod določenimi pogoji organizira in ponudi več kot dve izvedbi šole v naravi:

- šola v naravi v času osnovnošolskega izobraževanja učencu financirajo starši; šola mora izvesti vse aktivnosti, da se vanjo vključijo tudi otroci, katerih starši prispevka ne zmorejo plačati;
- šola v naravi je organizirana znotraj števila ur osnovnošolskega izobraževanja in uresničuje izbrane cilje učnega načrta, zato mora šola za učence, ki se šole v naravi ne udeležijo, v tem času organizirati primerljiv program (cilji šole v naravi);
- šola mora za izvedbo šole v naravi pridobiti soglasje večine staršev (Šola v naravi za devetletno osnovno šolo, koncept, 2001).

Predstavnica Ministrstva za šolstvo in šport, M. Kovač, je v Športu mladih (1996, št. 13, str. 59), še dodatno pojasnila 83. člen: »Za učence, ki zaradi socialnega položaja ne zmorejo plačati prevoza in stroškov bivanja v šoli v naravi v celoti, bo poskrbela država iz sredstev državnega proračuna. To so otroci, ki prejemajo malico po subvencionirani ceni, po podatkih MŠŠ pa je teh otrok okrog 20 odstotkov« (Kristan, 2010).

Po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (81. člen) je zagotovljeno plačilo pedagoškega dela za eno šolo v naravi. Po enakem zakonu (83. člen) je obljubljena pomoč učencem, ki zaradi socialnega položaja ne bi mogli v celoti plačati bivanja in prevoza za eno šolo v naravi. Breme za drugo in mogoče tretjo šolo v naravi, ki bi jo šola želela organizirati, država prelaga na občino (82. člen). Za razvoj šole v naravi je takšna ureditev nespodbudna. Od uradnih listin bi pričakovali, da spodbujajo širitev šole v naravi ter njeno kakovost (Kristan, 2010).

2.3.7 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE TER NARAVNE MOŽNOSTI ZA IZVEDBO ŠOLE V NARAVI

Slovenija ima geografsko zelo dober izhodiščni položaj, na križišču poti, ki vodijo iz hladnega severa do toplega Sredozemlja. Je država, ki leži v srcu Evrope - je stičišče štirih velikih evropskih naravnih enot; kjer se Alpe in Sredozemlje stikata s Panonsko nižino in skrivnostnim Krasom. To je tisto, kar naredi iz Slovenije posebno državo (Geographic characteristics, 2009).

Fascinantna raznolikost pokrajini je koncentrirana v samo nekaj 20.000 kvadratnih kilometrov. V Sloveniji so številni gozdovi, ki pokrivajo več kot polovico ozemlja, to je 10,124 km². Zato je Slovenija znana po zeleni barvi. Slovenija je matična država za več kot 50.000 živalskih vrst ter 3.000 rastlinskih vrst. Mogoče je najti tudi ostanke pragozdov. Evropski rjavi medved še vedno živi v teh gozdovih, in mogoče je srečati volka ali risa, divje svinje, gamsa, srnjad itd. Slovenija ima 46,6 km obale, 26,000 kilometrov rek ter potokov in 7,500 izvire pitne vode, vključno z več sto vrhunskih terapevtskih mineralnih vod (Geographic characteristics, 2009).

Približno 8% ozemlja Slovenije je območje varovane narave. Zavarovana območja v Sloveniji so nacionalni parki, regijski parki in naravni parki. Danes je zaščitenega 32% nacionalnega ozemlja (Geographic characteristics, 2009). Še posebej zanimiv je Triglavski narodni park, ki spada med najstarejše evropske parke. Leži na območju severozahodne Slovenije, natančneje Julijskih Alp. Je edini narodni park v Sloveniji. Park je bil poimenovan po Triglavu, najvišji slovenski gori, ki leži skoraj v središču parka. Obsega 880 kvadratnih kilometrov. Prav tako pa ima Triglavski narodni park posebna pravila obnašanja, ki jih moramo spoštovati. Pri obisku v Triglavskem narodnem parku spoštujemo navade in način življenja domačinov, bodimo tihi, da ne bomo vznemirjali živali. Ničesar ne puščajmo za seboj in ne odnašajmo ničesar razen lepih spominov, saj je gorsko cvetje najlepše na svojih rastiščih, zato naj tam tudi ostane. Prav tako je pomembno, da odpadke odnesemo s seboj, pse vodimo na vrvi, vožnja s kolesi po poteh ni dovoljena, na poti sledimo oznakam in markiranim potem, vozila puščajmo na za to označenih mestih, kurjenje ognja je dovoljeno le na za to namenjenih mestih, šotorjenje pa je dovoljeno le v kampih (Na obisk v TNP z občutkom, 2011).

Slovenija je gorata, alpska država. Slovensko gorovje predstavlja 11% države: to so pretežno Julijske Alpe, Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe ter Pohorje. (Gams, 1996).

V Sloveniji imamo zelo dobre naravne pogoje za izvajanje šole v naravi, ki so pogojeni z veliko pestrostjo slovenske pokrajine. Ena največjih pridobitev za šolo v naravi so domovi Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD), ki jih je ministrstvo za šolstvo in šport dobilo v last od nekdanje Jugoslovanske armade in jih ustrezno opremilo za integrirani vzgojno-izobraževalni proces. V njih je mogoče za sorazmerno nizko ceno organizirati šolo v naravi. Trenutno je teh domov štiriindvajset (Kristan, 2010).

Država je z ustanovitvijo Centra šolskih in obšolskih dejavnosti leta 1992 ustvarila temelje za pospešen razvoj šole v naravi. Ugodni finančni pogoji, relativno dobra tehnična opremljenost (športni objekti, kot so dvorane, plezalne stene, bazeni, razna igrišča ter kolesa, kajaki, kanuji) in dober pedagoški kader, ki skrbi za športni, družboslovni in naravoslovni program v domovih, omogočajo izvedbo kvalitetnih in cenovno ugodnih šol v naravi.

Ker se na razmeroma majhnem površinskem območju prepletajo vplivi in značilnosti štirih zelo različnih biogeografskih regij Slovenije, lahko udeleženci z udeležbo v šoli v naravi v domovih ČŠOD na različnih lokacijah dobro spoznajo različne predele Slovenije, saj so domovi razpršeni po celi Sloveniji (Splošno o šoli v naravi v ČŠOD, 2010).

3 NORVEŠKA

3.1 ZNAČILNOSTI NORVEŠKE

Norveška je dolga in ozka država in leži v Severni Evropi, ki zaseda zahodni del Skandinavskega polotoka. Deželo odlikuje razčlenjena obala ob Severnem Atlantskem oceanu s številnimi fjordi. Pokrajina je značilno ledeniško preoblikovana. Sestavljena je predvsem iz visokih planot in gorovij. V obalo se globoko zajedajo fjordi, ki so za Norveško najbolj značilni. Obalo predstavlja tudi več kot 50.000 otočkov in otokov. Dve tretjini ozemlja predstavljajo gorovja. Zmerno podnebje se razteza vzdolž obale, kar je predvsem posledica severnoatlantskega toka. Padavine so tukaj skozi celo leto. Notranjost je precej bolj hladna, prav tako pa tudi poletja. Severni del znotraj arktičnega pasu ima stalen dan poleti in stalen mrak pozimi (Norway, 2006).

Norveška je ustavna monarhija s parlamentarnim sistemom vladanja. Kraljeva hiša je veja plemenite družine Glücksburg. Kralj Harald V. opravlja pretežno ceremonialne funkcije, a ima na svoje državljane vpliv kot simbol narodne enotnosti (Norway, 2006).

Po drugi svetovni vojni se je Norveška gospodarsko hitro razvijala. Danes je med najbogatejšimi državami sveta in ima v zelo razvit sistem socialnega varstva (Norway, 2006).

Slika 4. Norveška

Slika 3. Zastava Norveške

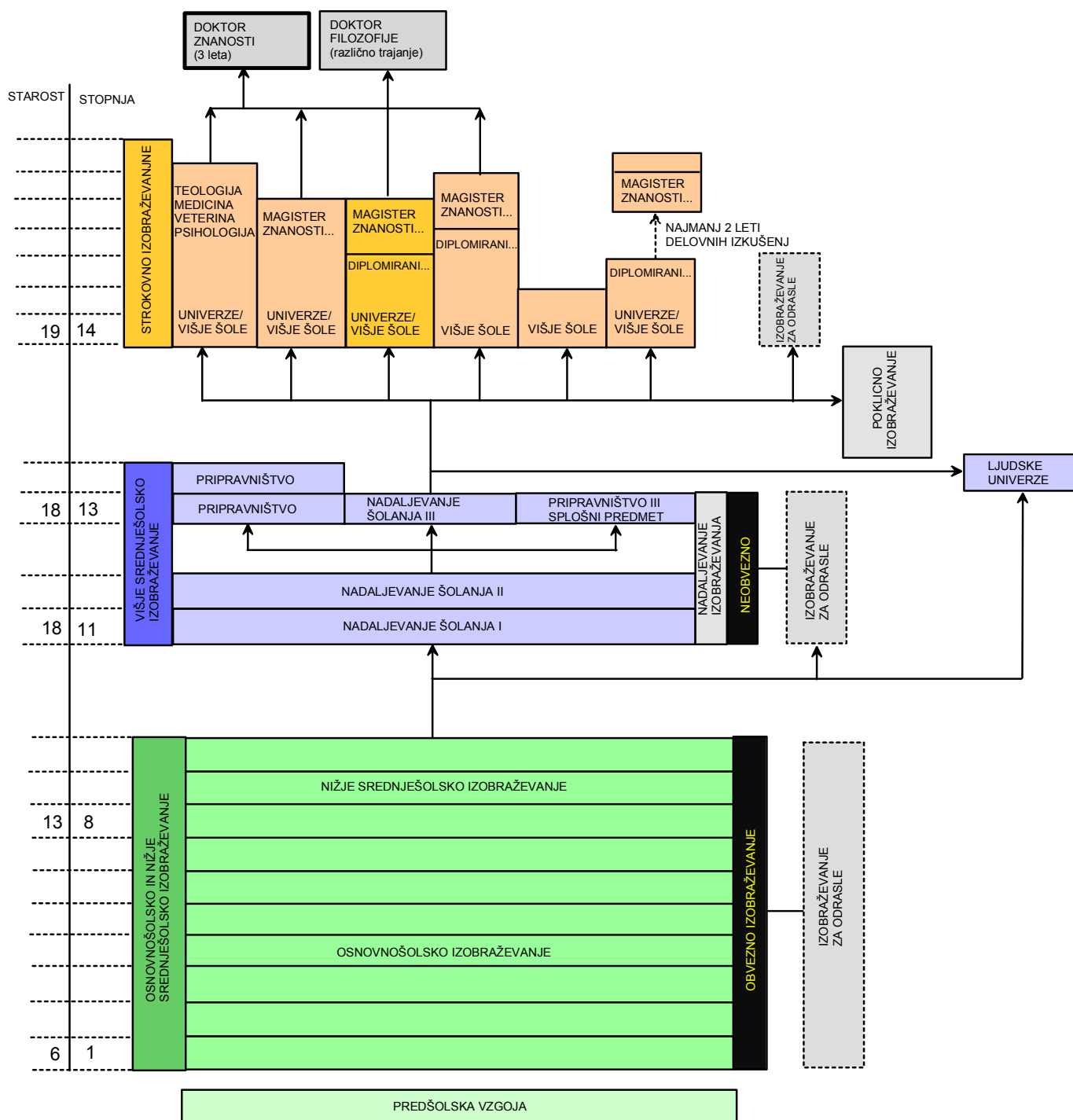
3.2 ŠOLSKI SISTEM NA NORVEŠKEM

Norveški otrok gre v šolo v koledarskem letu, v katerem je star šest let. Obvezno osnovnošolsko izobraževanje traja 10 let in je sestavljeno iz treh triletij: prvo triletno zajema od 1-4 razreda (starost 6-10 let), drugo triletno predstavlja 5-7 razred (starosti 10-13 let) ter tretje triletno 8-10 razred (starosti 13-16 let).

Srednješolsko izobraževanje traja tri leta. Sestoji iz bodisi splošnega ali poklicnega študija. Splošni študij zajemajo začetni tečaj (prvo leto), nadaljevalni tečaj I (drugo leto) in nadaljevalni tečaj II (tretje leto), s katerim pridobimo srednješolsko izobrazbo. Strokovni študij obsega začetni tečaj (prvo leto), nadaljevalni tečaj I (drugo leto) in bodisi nadaljevalni tečaj II (tretje leto) ali praktično usposabljanje / pripravništvo (1-2 let) ali spretnostno preverjanje za pridobitev certifikata. Končni izpit za npr. trgovca ali pomočnika je enak, ne glede na to, ali se izobražujemo v šoli ali na delovnem mestu. Učenci v poklicnih tečajih imajo možnost, da pridobijo višjo stopnjo izobrazbe, zahtevano za visokošolski študij, s študijem še za eno dodatno leto.

Univerzitetno izobraževanje poteka po bolonjskem sistemu, 3 leta univerzitetnega študija, magistrski študij poteka 2 leti, doktorski pa 3 leta (Education-from Kindergarten to adult education, 2007).

NORVEŠKI IZOBRAŽEVALNI SISTEM

Slika 5. Shema norveškega šolskega sistema

3.3 UČNI NAČRT PREDMETA FRILUFTSLIV

Friluftsliv je norveška beseda za šolo v naravi. Norvežani izvajajo friluftsliv v sklopu športne vzgoje, igra pa pomembno vlogo tako v predšolski, osnovnošolski kot srednješolski vzgoji. Friluftsliv si lahko predstavljamo kot samostojni predmet v vrtcu, osnovni, srednji šoli ter univerzah.

3.3.1 PREDŠOLSKA VZGOJA

V norveškem kurikulumu za vrtce so opredeljeni glavni cilji friluftsliva (šole v naravi ali preživetja v naravi):

- Otrok dobi izkušnje in znanje o naravi in razume odnose v njej. Otroci razvijajo spoštovanje in povezanost z življenjem, naravo in skupnostjo.
- Otroci razvijajo bogate naravne izkušnje in osnovno znanje iz rastlin, živali ter njihovih življenjskih pogojev ter svojo odvisnost drug od drugega.

Pomembno je, da se otroci naučijo biti srečni v naravi ter spodbudijo svojo radovednost. Vrtec ima pomembno vlogo pri spodbujanju zanimanja otrok za naravo ter njihovih znanj, kako preživeti v naravi. Prav tako mora vrtec dati otroku prve izkušnje z naravo in ustvariti pozitiven odnos do nje. Narava je najpomembnejši prostor za učenje otrok. Študije kažejo, da imajo otroci, ki imajo možnost za igro in učenje na prostem, boljšo koordinacijo, ravnotežje ter orientacijo. Otroci so bolj ustvarjalni in delo po skupinah je boljše. Narava daje izziv za vse otroke na vseh stopnjah razvoja, in otroci se najbolje učijo, če so izzvani. Otroci v gibanju so srečni otroci (Kaarby, 2010).

Za Norveško ministrstvo za okolje je friluftsliv priporočeni izobraževalni način dela v vrtcih. Argumenti za ta način dela so povezani z ekologijo in zdravjem. Otrok, ki se nauči ljubiti naravo, bo želel to ohraniti. Vse več je dokumentov, ki dokazujejo, da povečana telesna dejavnost, zlasti na prostem, lahko prepreči bolezni sodobnega načina življenja. Na Norveškem je nacionalni učni načrt svoboden, vendar v nekaterih okvirih, ki navajajo cilje za

izobraževalno delo v vrtcu. Norveški vrtci izvajajo aktivnosti na prostem ves dan, vsak dan, skozi celo leto. Filozofija večine vrtcev na Norveškem je: »Vse, kar lahko storite v zaprtih prostorih, lahko storite na prostem, ne pa obratno«. Večina staršev meni, da so srečni otroci tisti, ki se igrajo na prostem večino dneva, ne glede na letni čas in vreme (Kaarby, 2010).

3.3.2 OSNOVNA ŠOLA

Gibanje je bistvenega pomena pri človeku. Gibanje v obliki igre, športa, plesa in dejavnosti na prostem so del skupnega oblikovanja in ustvarjanja identitete v družbi. Zato je pomembno, da otroci in mladi pogoje za sodelovanje in razvijanje znanja na področju športa in drugih dejavnosti izvajajo v naravi. Telesna dejavnost je v otroštvu pomembna tudi za promocijo zdravja.

Učni načrt sestavljajo različne dejavnosti za različne razrede, kar lahko vidimo v tabeli 7:

Tabela 7

Norveški učni načrt za osnovne šole (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010)

Razred / Ure	Aktivnost		
1.-4. / 637	športne aktivnosti v različnih okoljih		
5.-7. / 637	šport in ples	friluftsliv	
8.-10. / 304	šport in ples	friluftsliv	telesna vadba in življenjski slog

Učni cilji friluftsliva vključujejo dejavnosti in spretnosti, ki so potrebne, da smo sposobni varnega in raznolikega gibanja v naravi. Poudarek je na lokalnih tradicijah, uporabi narave ter bivanju v njej v različnih letnih časih.

Od prvega do četrtega razreda se otroci srečajo z predmetom športne aktivnosti v različnih okoljih. Namen tega predmeta je, da bi bili učenci sposobni:

- uporabiti osnovne gibe v različnih okoljih in jih prilagoditi dejavnosti

- sodelovati pri dejavnostih, ki izziva vse čute in usklajuje spretnosti
- biti varni v vodi in znati plavati
- izkoristiti možnosti aktivnosti, ki jih nudi narava
- izvajati nekaj različnih iger z žogo
- raziskati in se igrati z različnimi ritmi in jih izražati s telesom
- sposobni sodelovati pri pevskih tekmovanjih, preprostih plesih iz različnih kultur
- izvajati aktivnosti s smučmi in drsalkami v okviru naravnih možnosti
- izdelati in uporabljati preproste zemljevide, da se orientirajo v svojin okolici
- uporabljati preproste pripomočke za bivanje v naravi
- govoriti o pravilih, ki veljajo v naravi in hoditi po poteh in lažjih brezpotjih
- razložiti nevarnosti hoje ob vodi ter pomrznjenih površinah
- izvajati interakcijo v različnih aktivnostih
- izraziti lastne izkušnje o različnimi aktivnostih
- poznati imena delov teles in različne načine gibanja
- pojasniti pomen osebne higiene
- upoštevati prometne predpise (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

Od petega do sedmega razreda je glavni cilj friluftsliva, da otroci znajo:

- orientirati se s pomočjo zemljevida in kompasa v poznanem terenu
- poznati lokalno tradicijo friluftsliva
- načrtovati in izvajati aktivnosti na prostem in vaditi prometno varnost v različnih vremenskih pogojih
- načrtovati in izvajati večdnevne izlete v naravo
- poznati osnovne prve pomoči
- poznajo nekatere dejavnosti, zakoreninjene v tradicionalni Sami kulturi (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

Cilji friluftsliva od osmega do desetega razreda je:

- vadba različnih oblik rekreacije v urbanem okolju
- orientacija s pomočjo zemljevida in kompasa v različnih terenih in na druge načine s pomočjo narave

- načrtovanje in izvajanje izletov v različnih letnih časih vključno z nastanitvijo v naravi (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

3.3.3 SREDNJA ŠOLA

V srednji šoli se športne dejavnosti razdelijo na tri dele in sicer na šport in ples, friluftsliv ter na telesno vadbo in življenjski slog, kar lahko vidimo v tabeli 8.

Tabela 8

Norveški učni načrt za srednje šole (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

Letnik	Aktivnost		
1.	šport in ples	friluftsliv	telesna vadba in življenjski slog
2.	šport in ples	friluftsliv	telesna vadba in življenjski slog
3.	šport in ples	friluftsliv	telesna vadba in življenjski slog

Namen friluftsliva v prvem letniku srednje šole je, da bi učenci lahko:

- preživel v naravi z naravnimi viri hrane (nabiranje plodov in lovljenje živali) (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

Namen friluftsliva v drugem letniku srednje šole je, da bi učenci lahko:

- načrtovali, izvajali in ovrednotili bivanje v naravi, izbrali primerno hrano, opremo in oblačila (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

Namen friluftsliva v tretjem letniku srednje šole je, da bi učenci lahko:

- načrtovali, izvajali in ocenjevali izlet v naravo, s pomočjo uporabe zemljevidov in kompasa ter izbrali varno in dobro pot (Læreplaner for Kunnskapsløftet, 2010).

3.3.4 VIŠJE IN VISOKO STROKOVNO TER UNIVERZITETNO IZOBRAŽEVANJE

Norveške univerze izvajajo eno ali triletni program friluftsliva. Program izvajajo tudi na magistrskem in doktorskem študiju. Strokovno znanje, ki si ga študentje friluftsliva pridobijo po enoletnem študijskem programu zajema znanje in spretnosti v naravi ter izkušnje skozi vso leto, v vseh okoljih. Poseben poudarek je na izletih in pohodih po gozdovih in gorah (kanu, smučanje, pohodništvo, turno smučanje), na dejavnostih v zvezi z morskimi okoljem (kajak, jadranje, ribarjenje) in izvajanje lokalnih športov (tek na smuči, igre na snegu, drsanje, plezanje, itd.)

Narava in kultura se osredotočata na znanja o naravi, ki so potrebna za načrtovanje varnega izleta.

Na programu friluftsliv dobimo potrebno izobrazbo za poučevanje drugih o hoji v naravi ter spoznamo zgodovino, razvoj in vodenje friluftsliva.

Program je mešanica praktične in teoretično-metodološke teme. Približno polovica pouka vključuje obvezno usposabljanje na tem področju, potovanja in zasebne ogleda. Tabori trajajo 2-10 dni, skupaj približno 50 dni, poleg enodnevnih izletov v naravo in okolico. Program zahteva samo financiranje opreme in stroškov taborov (Friluftsliv heldid, 2008).

Znanje in izkušnje po končanem študijskem programu so vnovčljive v turizmu. Izobrazbo je mogoče enostavno kombinirati z drugimi študijskimi programi in koristno uporabiti na primer v šolah, v zdravstveni rehabilitaciji, splošnem zdravju, v socialnem delu z otroki in mladostniki ter odvisniki (Friluftsliv heldid, 2008).

3.3.4.1 LETNI DELOVNI NAČRT FRILUFTSLIVA VISOKEGA IN VIŠJEGA STROKOVNEGA TER UNIVERZITETNEGA IZOBRAŽEVANJA

Študijski predmet friluftsliv se deli na več tematskih sklopov. Ti sklopi so: friluftsliv na prostem, v gozdovih ter jezerih in rekah, friluftsliv na obalah Norveške, friluftsliv v gorskem svetu in zunanjem okolju, friluftsliv v šolah in friluftsliv, kultura in družba (Mytting, 2010).

Friluftsliv na prostem, v gozdovih, jezerih in rekah je bistveno okolje za široko paleto zunanjih oblik življenja, ki so del stare tradicije, kot so lov, ribolov ter nabiranje, kot tudi moderne aktivnosti na prostem, kot so kanu in rafting. Gozd, polja, jezera in reke sestavljajo naravno okolje, ki je dostopno več različnim skupinam ljudi. Naravno okolje pa predstavlja skupnost za večino ljudi, ki živijo na Norveškem. To pomeni, da naravno okolje nudi socializacijo, kjer lahko izvedemo kvalitetno aktivnost, ki ne zahteva velike organizacije in finančnih sredstev (Mytting, 2010).

S študijem pridobimo izkušnje v različnih izbranih dejavnostih, ki jih nudijo naravni gozdovi in vodne površine za aktivnosti na prostem skozi vse letne čase. Poučevanje temelji na spretnostih in znanju v zvezi z dejavnostmi, kjer so kanuji kot osrednja dejavnosti ter stranske dejavnosti kot so nabiranje jagod, gob in ribolov. Spomladanski semester vključuje smučanje, drsanje, ledni ribolov in plezanje. Skupaj z razvojem veščin v okviru aktivnosti bodo študentje razvijali svoje znanje v oblikah dejavnosti na prostem, ki se izvajajo v teh naravnih okoljih ter razvijali osnovne sposobnosti za timsko delo znotraj varnih meja (Mytting, 2010).

Študij se osredotoča na razumevanje narave in pokrajine, tradicije ter razvojem friluftsliva v teh naravnih okoljih. Prav tako pa se osredotoča na različna mnenja ljudi in organizacij, vezanih na uporabo in varstvo naravnih okoljih (Mytting, 2010).

Večina pouka se odvija v neposredni bližini fakultete v naravnem okolju, kjer študentje spoznajo lokalna območja (Mytting, 2010).

Friluftsliv na obalah Norveške predstavlja pomembno okolje za široko paleto zunanjih oblik življenja, ki so del stare tradicije, kot so ribolov v morju ter nabiranje, kot tudi aktivnosti na prostem, kot so kajak in zmajarstvo. Obala z otoki in fjordi sestavljajo naravno okolje, ki je dostopno več različnim skupinam ljudi. To pomeni, da naravna okolja nudijo socializacijo v

prostem času. S tem študentje pridobijo izkušnje v različnih izbranih dejavnostih ob obali (Mytting, 2010).

Poučevanje temelji na naravnem in kulturnem okolju, ki predstavlja obalo, kakor tudi spretnosti in znanja v zvezi z aktivnosti na prostem ob obali. Kajak in jadranje sta vključena kot ključni dejavnosti, skupaj z lovom, ribolovom in nabiralništvom. Skupaj z razvojem znanja bo študent razvil osnovna znanja za načrtovanje in vodenje skupin ter pridobil znanje za zagotavljanje varnosti v obalnem okolju. Študij se osredotoča na poznavanje narave, krajine in obalne kulture ter na tradicijo in trende v izkoriščanju obalne narave (Mytting, 2010).

Friluftsliv v gorskem svetu in zunanjem okolju je bil pomemben del različne norveške tradicije. Osnovna aktivnost je pohodništvo. To pomeni, da je večji poudarek na orientaciji, smučanju, pohodništvu, bivakiranju in proučevanju snežnih plazov. Znanje in spretnosti na prostem v gorskem svetu so osrednja tema. Poučevanje temelji na spretnostih in znanju v zvezi z opravljanjem dejavnosti v gorskem okolju. Biti sposoben izbrati varne poti v gorah pozimi in poleti je pomemben del izobraževanja. Skupaj z razvojem znanja študentje razvijejo svoje znanje o oblikah aktivnosti na prostem, ki se izvajajo v gorah, in osnovnih znanj, ki so potrebni za vodenje skupine znotraj varnih poti (Mytting, 2010).

V jesenskem semestru izvajamo tradicionalne aktivnosti, kot so pohodništvo in hoja po ledenikih in stare tradicije, kot so ribolov in ribolov z mrežami. V spomladanskem semestru je poudarek na zimskih aktivnostih na prostem, kot je turno smučanje ter tek na smučeh. Te aktivnosti se osredotočajo na razumevanje narave in pokrajine, norveške in lokalne tradicije. Skupaj z razvojem znanja bo študent razvil osnovna znanja za načrtovanje in vodenje skupin ter pridobil znanje za zagotavljanje varnosti v gorskem svetu (Mytting, 2010).

Friluftsliv v šolah predstavlja pomemben del izobraževanja, kjer študentje spoznajo in razvijejo ključne tematike, vprašanja, pojme in teorije, povezane z izobraževalnim delom iz friluftsliva. S prakso v različnih naravnih okoljih študentje dobivajo izkušnje in znanje z načrtovanjem, izvajanjem in vrednotenjem poučevanja in učenja friluftsliva za izbrane skupine (Mytting, 2010).

Friluftsliv, kultura in družba poudarja znanje rekreacije kot družbeni in kulturni fenomen, kot predpogoj za profesionalno delo za načrtovanje in upravljanje izobraževanja in vzgoje, skozi dogodivščine v šolah, nevladnih organizacij, zdravstvenega varstva in javne uprave. S poznavanjem zgodovinskih, družbenih in političnih kontekstov študentje razvijajo znanje in razmišljajo o pomenu takšne perspektive za razumevanje človeškega odnosa do narave in friluftsliva v sodobnem kontekstu (Mytting, 2010).

3.4 ŠOLA V NARAVI ALI ŽIVLJENJE V NARAVI NA NORVEŠKEM

Norvežani pravijo šoli v naravi frilustliv. Direktni prevod bi bil življenje v naravi. Kaj pa je norveški friluftsliv? Opisan je kot ne tekmovalna aktivnost, ki jo izvajamo v naravi. Ko poskušamo opredeliti samo besedo friluftsliv, lahko za pojasnitev izberemo veliko načinov. »Frilutsliv je norveška tradicija za identifikacijo s svobodno naravo« (Faarlund, 2007). Poleg tega je v zadnjih nekaj desetletjih priznan kot relativna vrednota, ki temelji na življenjski filozofiji in okolju prijazni praksi v nasprotju s tem, da se pogosto zdi, da je bolj tržna, bolj nevarna in tvegana usmerjena dejavnosti (Gurholt, 2008).

Drug način za prikaz friluftsliva je pravica vsakega posameznika do dostopa na podeželje, da lahko doživljajo naravo, se ukvarjajo s telesnimi aktivnostmi in rekreacijo (Teigland, 1990). Težko je natančno prevesti besedo frilutsliv. Ni besed, ki bi v celoti opisovale vse vidike norveškega friluftsliva. Z aktivnostmi na prostem mislimo samo praktične dejavnosti, ki nimajo določenega in moralnega vidika.

»Odločil sem se uporabiti besedo friluftsliv, ker želim, da razlikujemo ta fenomen kot nekaj več in ne le aktivnosti ali življenje na prostem« (Goksoyr in Solenes, 2004). Če želimo opisati friluftsliv, ni dovolj, če opredelimo predmet ali stvar. »Postopkovno in deklarativno znanje ni dovolj, da bi opisali ta pojav. Friluftsliv je kot duša in občutek. Je izkustvena aktivnost, ne naučena dejavnost. Friluftsliv ni aktivnost, ki bi se je lahko naučili, ampak je način življenja. Cilj friluftsliva je občutiti z naravo« (Loeng, 2005).

Ko govorimo o identifikaciji z naravo v norveškem tradicionalnem friluftslivu, pojem narave pomeni dom prednikov v času rojstva te tradicije, kot njihov človeški dom skozi stoletja.

Človeštvo se je razvijalo na planetu z brezplačnimi naravnimi ritmi, kar je zapustilo globoko zakoreninjene vzorce v ljudeh (Faaflund, 2007). Narava predstavlja za vsakega Norvežana dom. Povezano je z njihovo kulturo, saj so jo izbrali Norvežani sami, le ta pa jih opredeljuje kot narod. Friluftsliv je zakoreninjen v njih samih globlje kot pa sam jezik in njihova tradicija. Narava predstavlja norveško tradicijo, ki se je razvila v njihovo kulturo in jo predstavlja vsak posameznik. (Reed in Rothenberg, 1993).

Norvežani občutijo friluftsliv kot objem narave in uživanje na prostem. To je način življenja. Konec koncev, friluftsliv nudi možnost rekreacije, pomlajevanje in ponovno vzpostavitev ravnovesja med živimi stvarmi. Norvežani cenijo čas, ki ga preživijo na svežem zraku. Friluftsliv je edinstven del norveške kulture dediščine, prav tako pa ima velik pomen za sodobno družbo. Danes je friluftsliv del izobraževanja, rehabilitacije in javnega sektorja. Lahko bi ga opredeli kot šola za življenje.

Friluftsliv zajema športne aktivnosti kot so spoznavanje narave peš ali s smučmi pozimi, kolesarjenje, kanu, kajak drsanje, itd. Prav tako zajema dodatne dejavnosti med sprehodi, kot so ribolov, lov, nabiranje borovnic, nabiranje gob, fotografiranje ali opazovanje rastlin in ptic.

Norveški friluftsliv je kulturni fenomen v primerjavi z drugimi mednarodnimi športnimi dejavnostmi, saj vadba friluftsliva ni odvisna od velikih stroškov potovanj in opreme – preprosto greš in si zunaj. Prav tako so narave in kulturne krajinske izkušnje na voljo vsem, narava pa je lahko dostopna. Z friluftslivom se tradicija prenaša iz roda v rod, prav tako pa friluftsliv ni odvisen od organizacij, mogoče je, da posamezniki izberejo svoj kraj in čas za njegovo izvedbo (Mytting in Bischoff, 2008).

Mnogi avtorji so v svojih citatih omenjali motiv friluftsliva kot cilj. Omenimo nekaj citatov. »... Obstaja samo eno življenje na prostem. In to je preprosto življenje v naravi.« (Repp, 1994, str. 32).

V poglavju o Nilsa Faarlunda v knjigi *Wisdom in the open air* (Reed in Rothenberg, 1993, str. 158) je avtor zapisal: »Na Norveškem je tradicionalni friluftsliv način za vnovično razumevanja narave ter za ponovno odkritje pravega doma človeštva ».

Za Faarlunda je narava pravi dom kulture. Friluftsliv je pot do doma. Kot predstavnik gibanja globoke ekologije vidi v friluftslivu tudi način za spreminjanje ljudi in rešitev za ekološko krizo. »Ni načinov, ki vodijo k miru«, je zapisal Gandhi, »Mir je pot«. »Friluftsliv ni oborožen boj, ne športni dogodek, ni akademska disciplina, ampak koraka v smeri trajne kulturne spremembe. To je proces« (Reed in Rothenberg, 1993, str. 169).

»Friluftsliv je mogoče obravnavati kot naš zadnji stik z naravo. Lahko ga obravnavamo kot neke vrste življenjsko dobo, ki še vedno omogoča, da dobimo izkušnje z našimi lastnimi čutili ter živimi sistemi okoli nas« (Öhman, 2001, str. 26).

Karlsson (1997) piše v intervjuju s Öhmanom: »Ko bomo uporabili naravno okolje za spodbujanje otrokovega razvoja, za to izberite friluftsliv«.

»Friluftsliv je kulturni pojav.« (Tordsson, 2000, str. 59).

Po Sandellu (2000, str. 223) lahko razumemo Friluftsliv neposredno kot način življenja. Friluftsliv »... je mogoče razumeti kot okoljsko izobraževanje in razvojno perspektivo, ki temelji na veselju srečanja z alternativnimi vrednotami življenja (alternativna poraba materiala v širšem smislu). Ko govorimo o srečanju z naravo in o naravi, jo razumemo kot to, kaj človek prostovoljno ali neprostovoljno ne more nadzorovati« (Sandell, 2000b, str. 225).

Zelo zanimiv je način Rogerja Isberga (1995, str. 5), ki piše o friluftslivu: »Friluftsliv je preprosto življenje«. »Morda celo kultura izhaja iz narave. Zato je srečanje z naravo tako pomembno,« (Isberga 1995, str. 10). »Živeti friluftsliv pomeni spoštovati življenje, ki živi v naravi« (Isberga 1995, str. 12). »Od obdobja Fridtjofa Nansena do današnjih dni pa obstaja še ena tradicija friluftsliva. To je friluftsliv kot način za razumevanje celote« (Isberga 1995, str. 18).

»Friluftsliv je igra. Človek mora pustiti samega sebe absorbirati z igro tako, da je zanimivo. Nemogoče je stati ob strani, treba je sodelovati z vsem srcem« (Isberga 1995, str. 21).

»Friluftsliv je pot do osebnega odnosa do narave« (Isberga 1995, str. 20). »Friluftsliv je srečanje med človekom in naravo« (Isberga 1995, str. 75).

»Izgubljen pomeni biti ločen od doma. Varno se počutimo tam, kjer se počutimo kot doma. Friluftsliv je način, kako priti domov « (Isberga 1995, str. 79). »Friluftsliv je oblika življenja in ne aktivnosti ali zabave« (Isberga 1995, str. 81).

3.4.1 ZGODOVINA FRILUFTSLIVA

Kulturne korenine friluftsliva v Skandinaviji prihajajo iz samopodobe Skandinavcev, kateri živijo z naravo in jo ljubijo (Sandell in Sörlin, 2000). Tudi za Norveško lahko rečemo enako, saj imajo tudi mestni ljudje lahek in hiter dostop do narave. To se pokaže tudi z nenapisanim pravom »Allemansrätten« (»vsakršna pravica«), na Švedskem in Norveškem, ki omogoča vsakomur dostop do zemljišč, tudi zasebnega zemljišča. Norveška je ena redkih držav na svetu, ki spoštuje pravico do dostopa in prevoz čez neobdelane površine na podeželju, ne glede na to, kdo je njen lastnik. To velja tudi za obdelano zemljo, če je le ta zamrznjena in zasnežena. Norvežani lahko zato svobodno potujejo, peš ali na smučeh kjerkoli (motorna vozila so izjema v zakonu), lahko imajo piknik ali taborijo, kjer jim je všeč, vendar morajo biti obzirni do lastnikov zemljišč in drugih uporabnikov.

Romantično gibanje »nazaj k naravi« v 18. stoletju je kot odziv na urbanizacijo in industrializacijo močno vplivalo na norveško kulturo. Skozi glasbo, poezijo in umetnost je bila ljubezen do narave predstavljena visokemu razredu družbe. Visoka družba v takratnem času ni bila povezana z naravo, saj to niso bili lovci, ribiči, ali kmetje (Mytting in Bischoff, 2008).

Zato je friluftsliv postal pot k uresničitvi idej romantike, to je ponovno zблиžanje človeka z naravo in z staro skandinavsko tradicijo. Leta 1868 je prva svetovna turistična organizacija "Friluftsrämjandet" na Norveškem organizirala izlete v naravo. Njihov cilj je bil spodbujanje zdravega načina življenja s športno aktivnostjo, kot je smučanje in druge aktivnosti v naravi,

da bi bil človek kos urbanemu in industrijskemu razvoju. Tudi ljudje delavskega razreda so začeli skrbeti za svoje zdravje in za to je bil friluftsliv prava pot (Mytting in Bischoff, 2008).

Henrik Ibsen je leta 1859 v pesmi prvič uporabil besedo friluftsliv (Ibsen, 1882). Ko je bila beseda friluftsliv prvič zapisana, je opisovala misel, idejo o življenju. Fridtjof Nansenove ideje o frilufslivu so bile zelo pomembne za norveško zgodovino friluftsliva. Govoril je o friluftslivu kot filozofiji in kot alternativa za mlade, da bi se izognili prevelikemu »turizmu«. Govoril je o sposobnosti sodelovanja z močjo narave ter veselju, da si v naravi. Verjel je, da je narava naš pravi dom, ter da je friluftsliv naša pot nazaj domov (Gelter, 2000). Eden od idealov Nansenovih načel je pomen preprostosti, saj po njegovem mnenju, le ta ponuja neodvisnost. »Preprostost vam omogoča več svobode, lahko odločite, kdaj in kam iti«. Eden izmed njegovih največjih idealov je zelo preprosto življenje v naravi, brez odvečne opreme. Vsi bi morali biti sposobni živeti ter preživeti v naravi po njegovih idealih, posebno v poletnem času, le z nekaj vžigalicami ter ribiško palico. In zaradi svoje ljubezni ter igrivosti do narave je začel s smučanjem, ki je močno vplivalo na tradicijo friluftsliva (Repp, 2005).

Starejša norveška tradicija, v kateri se je friluftsliv razvijal, je zelo lokalna in na nek način osebna. To se lahko zdi bolj kot zgodovina tradicij norveških družin in ne kot zgodovina nacionalne identitete. Tradicije življenja posameznih skupin v skupnosti, prijateljstvo, družina, so povezani s posebnimi kraji v domovini. Na te tradicije spominjajo ustna izročila, ki govorijo o znanih zgodbah. So del običajnega. Govorijo o gozdovih, kočah, počitniških hišicah in nabiranju borovnic. Tradicionalni friluftsliv predstavlja prijatelja ali družino na nedeljskem sprehodu, smučarski progi, drevo, pod katerim pojejo kosilo. Te dejavnosti so enostavno tam, so del odnosa (Brookes in Dahle, 2005).

Friluftsliv je tradicionalno povezan s prakso preprostosti, športnim duhom in potovanjem skozi pokrajino brez puščanja vidnih sledov za sabo. Ideologija poudarja, da moramo na potovanje, četudi je daljše, s seboj nositi vso potrebno opremo. V tej tradiciji, je pohod najpomembnejša vrednota posameznika, bodisi s smučmi ali hojo (Humberstone in Pedersen, 2001). Za nekatere je friluftsliv tesno povezan z ribolovom, lovom, nabiranjem borovnic ali smučanjem.

Breivik (1978) opozarja na dve stvari, ki se razlikujeta od poklicnega in ljubiteljskega nabiralništva hrane. Prvič, poklicno nabiranje hrane je potrebno za preživetje. Tega ne počnemo v našem prostem času za naš užitek in zabavo. To dejavnost je mogoče obravnavati kot vzorec preživetja, ki deluje kot spodbuda, da odidemo ven na svež zrak. Še vedno je veliko ljudi, ki preprosto ne morejo iti v naravo, ne da bi tam kaj počeli. Nekako morajo opravičiti svojo željo, da se sprostijo in uživajo v naravi.

Druga razlika, ki jo Breivik (1978) opaža, z njim pa mnogo drugih avtorjev, je, da je užitek, ki izhaja iz aktivnosti ali dejavnosti enako pomemben kot vse materialne koristi od njega. Kar pa moramo imeti v mislih pa je, da je lahko ta užitek prisoten v enaki meri, kot je bila uporaba narave nujna.

Nedreli (1991) je želel na primeru razložiti razliko med poklicnim in ljubiteljskim ribolovom. Njegova razlaga je:

»_Veliko je ljudi, ki mi pravijo: "Kako lahko kot poklicni ribič loviš ribe v reki ali jezeru s to palico?"

_Moj odgovor je: Ampak za božjo voljo, to je sprostitev! To ni moje delo.

_ Ampak ti ribariš cel čas.

_ Da, vendar to ni isto. Ni primerjave. Tukaj sem svoboden. Če ulovim kakšno postrv lepo in prav, če ne, ni važno. Sem spokojen, uživam v naravi, poslušam ptice ter uživam v tišini kar tako, brez razloga. To je tisto, kar je res resnično vredno«.

3.4.2 GEOGRAFSKE MOŽNOSTI ZA IZVAJANJE FRILUFTSLIVA

Brez ugodnih geografskih možnosti tudi friluftsliv ne bi imel takšnih možnosti za razvoj. Norveška je ena najbolj goratih držav v Evropi. Praktično je bila celotna država prekrita z debelo ledeno ploščo v zadnji ledeni dobi, kot tudi v mnogih prejšnjih ledenih dobah. Gibanje ledu je izklesalo globoke doline in ko ob taljenju ledu morja napolnila veliko teh dolin, so nastali slavni fjordi Norveške. Skoraj 70% Norveške je neprimerne za bivanje, to območje pa sestavljajo gore, ledeniki, jezera in reke. Površina države je 324.000 km², od tega je 16.360 km² vodnih površin in 307.860 km² ozemlja (Norway, 2009).

Gozdovi in druga gozdna zemljišča pokrivajo približno 37 odstotkov norveške celine. Od tega je skoraj 23 % produktivnega gozda (Norway-forests and forestry, 2010). Norveška ima 36 narodnih parkov. Večinoma se nahajajo v gorskih območjih. Norveška je dom mnogih vrst prosto živečih živali. Ima bogato naravno vegetacijo in živali (Norway, 2009).

Na Norveškem je ca. 14 ljudi na kvadratni kilometer. Torej 4, mogoče 6 milijonov ljudi uporablja 324.000 km² površin za izvedbo friluftsliva (Norway, 2009).

Norveška ima odlične pogoje za izvajanje dejavnosti v naravi. V državi je za 4,6 milijonov prebivalcev in friluftsliv ima ogromno priljubljenost in je zelo cenjen. Na primer, več kot 80% norveškega prebivalstva izvaja nekatere aktivnosti na prostem vsaj 10-krat letno (Vaage, 2007). In razlogi, zakaj so ljudje aktivni v friluftslivu, so doživljanje narave in tišine ter kontemplacije (MMI / FRIFO, 1993 v Gunnarsson, 2008). Na vprašanje o tem, kaj je pomembno, dobro in zdravo za življenje in kaj je pomembno za identiteto posameznih, 19 od 20 Norvežanov odgovori narava (White Paper no 39 (2000/2001) (2001). Vse to pa jim omogočajo naravne danosti, saj bi brez njih težko zahajali v naravo in imeli takšen odnos do nje.

3.4.3 ZAKON O ODPRTEM PROSTORU TER VLADNA PODPORA FRILUFTSLIVU

Norveška ima posebno zakonodajo Allemannsretten (Zakon o odprtem prostoru), ki vsem omogoča pravico do dostopa in prehoda skozi neobdelana zemljišča na podeželju ne glede na to, kdo je njen lastnik. To daje pravico vsakomur, da hodi v hribe in gozdove, smuča, kolesari, in jezdi na poti in izven nje (Mytting in Bischoff, 2008).

Čez obdelane površine je prehod mogoč s smučmi ali peš, ko so tla zasnežena ali zmrznjena. Prehod ni dovoljen v obdobju od 30.4. do 14. 10. Na teh zemljiščih ne smemo imeti piknika, ne smemo prenočiti ali se dalj časa zadrževati razen, če imamo dovoljenje lastnika zemljišča. Ne smemo se gibati v ograjenih območjih, okrog parcel hiš ali vrtov. Površine lahko prečkamo peš ali na smučeh, motorna vozila kot so avtomobili, motorne sani in prav tako kolesa so prepovedani (Mytting in Bischoff, 2008).

Na neobdelane površine lahko gremo kamorkoli želimo peš ali na smučeh, prav tako imamo piknik, kjerkoli želimo. Lahko tudi prenočimo v šotoru ali pod zvezdami, vendar se moramo namestiti vsaj 150 m stran od najbližje hiše ali kočice. Na prostoru nam je dovoljeno prespati 2 dni, kar pa ne velja za visokogorje. Po dveh dneh moramo šotor umakniti iz območja, če nimamo soglasja lastnika zemljišča za bivanje na tem prostoru za več časa. To pravilo pa prav tako velja za prikolice in avtodome (Mytting in Bischoff, 2008).

Okolju prijazna vozila kot so konji in druge živali, sani, kolo ali podobno je gibanje bolj omejeno. Potujemo lahko na cesti ali poti. Na planinah in visokogorju se lahko s temi prevoznimi sredstvi prosto gibljemo, razen če imamo znake za prepoved gibanja na teh območjih (Mytting in Bischoff, 2008).

Kot splošno pravilo je z motornimi vozili in konjsko vprego prepovedana vožnja izven javnih cest v odročnih območjih. Toda zakon o motornem prometu na neobdelanih površinah in vodnih poteh omogoča nujne vožnje. Prav tako je dovoljeno parkirati na javnih cestah v odročnih območjih, kjer to ne povzroči večje škode ali neprijetnosti (Mytting in Bischoff, 2008).

Kurjenje odprtega ognja ni dovoljeno v ali blizu gozdnih območij v obdobju od 15. aprila do 15. septembra. V tem obdobju je nevarnost požara, vendar lahko kurjenje prijavimo policiji in s tem dobimo dovoljenje zanj. Lahko nabiramo jagode, gobe, cvetje, vendar v treh območjih Norveške obstajajo pravila za nabiralce (Mytting in Bischoff, 2008).

Vsakdo ima pravico kopanja v morju, tako s plaže ali čolna. Kopanje mora potekati na primerni razdalji od naseljenih hiš ali vikendov in ne sme biti v škodo drugih. Vendar pravica o odprtem prostoru vključuje tudi odgovornosti. Pokazati moramo spoštovanje do narave tako, da ne povzročamo škode ali neprijetnosti lastniku zemljišča ali drugim uporabnikom. Poskrbimo, da bomo vzeli vse, kar smo prinesli s seboj, vključno z našimi smeti. Kamorkoli gremo, bomo morali delovati premišljeno in ne poškodovati ali motiti živali, okolja in divjih živali po nepotrebnem (Mytting in Bischoff, 2008).

Friluftsliv ter športne aktivnosti v naravi imajo veliko podporo norveške vlade. V dokumentu White paper no. 39 je norveška vlada dejala, da je friluftsliv lahko pot do boljše kakovosti

življenja. Prav tako v uradnem dokumentu o norveški zdravstveni politiki najdemo »Recept za zdravo Norveško«, kjer je friluftsliv vključen v poglavje »Če želite izbrati bolj zdrav način življenja« (White paper no. 16 (2002/2003) (2003) v Gunnarsson, 2008). Friluftsliv se pogosto uporablja kot del rehabilitacije in je pomemben segment norveške politike o zdravem načinu življenja.

3.4.4 CILJI, MOTIVI IN SMOTRI FRILUFTSLIVA

Smotre Friluftsliva je oblikoval Tellnes (1992) kot:

- posredovanje izkušenj iz neokrnjene narave, ki nam lahko zagotovijo občutek sreče in kakovost življenja
- razvoj globlje povezati z neokrnjeno naravo, ki lahko privede do občutka odgovornosti pri okoljskih vprašanjih
- razviti sposobnost kritične analize načina življenja v sodobni družbi ter se zavedati posledic, ki te povzročijo
- navdih, da spremenite način življenja, za bolj enostavno in "bogatejše" življenje
- posredovanje individualnih sposobnosti za sodelovanje, odgovornost in osebni razvoj

Friluftsliv je aktivnost prostega časa, kar pomeni, da je del našega življenjskega sloga. Ker imamo različne vrednote, motive, navade in mnenja, ki jih projiciramo v naše življenje, jih projiciramo tudi v naš prosti čas.

Sandell (1999) razlikuje tri glavne ravni friluftsliva glede na odnos človeka do narave. Prva raven je »prevladujoče«. Narava je tukaj kot »arena« ali »tovarna« za človekove dejavnosti. Cilji so, da so ljudje ponižni, imajo nadzor nad samim seboj, ter da presežejo ovire, ki jim stojijo na poti. Primeri dejavnosti so lahko smučanje, gorsko kolesarjenje...

Druga raven je »pasivna prilagoditev«. Narava nastopa v vlogi »muzeja«, ljudje so gostje v naravi, kjer samo opazujejo, ne pa tudi aktivno posredujejo v naravo, npr. opazovanje ptic.

Tretja raven, ki jo uvrščamo med prva dva je »aktivna prilagoditev«. Naravo razumemo kot »dom«. Ljudje zahajajo v naravo, da postanejo del nje. V naravi niso pasivni opazovalci niti tekmovalni športniki. Ljudje z aktivnostjo posežejo v tok narave, vendar pa se prilagodijo

naravnim pogojem in postanejo del narave s tem, da ne povzročajo škode in ne motijo življenja v njej.

Sandell (1999) imenuje dva motiva za ukvarjanje za friluftslivom. Prvi je »Friluftsliv kot metoda«. Ta odnos je razširjen in se še vedno širi. Aktivnosti v naravi so sredstva, da z njimi dosežemo cilj. Večinoma govorimo o povezanosti friluftsliva z zdravjem (povečanje fizičnih sposobnosti, razvoj motoričnih sposobnosti na svežem zraku), z izobraževanjem (timsko delo, samozavest, razvoj psihološke imunitete) in znanje (spoznavanje narave, učenje v in o naravi). Drugi motiv je »friluftsliv kot cilj«. To pomeni, da je za ljudi glavni motiv biti v naravi in živeti z njo. Seveda pa ta odnos tudi zapolnjuje cilje zdravstva in izobraževanja, vendar niso primarni.

Friluftsliv je skupek različnih aktivnosti in je način življenja. Cilji friluftsliva pa so:

- poudarek je na srečanju z naravo, srečanje s samim seboj in naravo, ki išče modrost in harmonijo v zvezi z okoljem,
- vidik avanture, nenadzorovani element naravnega okolja, vrednost resničnosti in pristnost preprostega življenja v skladu z zakonom narave,
- kulturni vidik in zavestna izbira friluftsliva kot načina življenja, individualno in osebno razumevanje življenja, narave in okolja zagotavlja natančen pomen friluftsliva za vsakega posameznika (Kubala, 2010).

3.4.5 TRADICIONALNE IN MODERNE AKTIVNOSTI FRILUFTSLIVA

Za nekatere Norvežane je friluftsliv tesno povezan z ribolovom, lovom, nabiranjem gozdnih plodov ali smučanjem. Glede na norveško zgodovino so te aktivnosti obvezne za preživetje, vendar to v sodobnem času ne drži več.

Današnji način življenja se razlikuje od tistega naših babic in dedkov. Živimo hitreje in na bolj stresni način, z drugo vizijo življenja. Dejstvo je, da se je naša družba spremenila, kot se je spremenil tudi naš življenjski stil. Mestni ljudje danes na splošno preživijo več kot 90% svojega časa v zaprtih prostorih in obiščejo naravo bolj redko kot prejšnje generacije. Ves naš

tehnološki razvoj je usmerjen v večjo hitrost in v prihranek časa. Ta trend je eden od razlogov za večjo priljubljenost "motornega" friluftsliva. Ljudje čutijo, da potrebujejo motorna vozila za dirko po naravi in s tem iščejo različne izkušnje (Gelter, 2005).

Kot so se spremenili ljudje, tako se je spremenil friluftsliv z njimi. Friluftsliv se je spremenil s pomočjo organiziranih aktivnosti zgodnjega turizma in različnih združenj skozi novejšo komercializacijo. Rezultat je bolj specialni koncept friluftsliva. Živimo v sodobnem svetu in najbolj se je povečala uporaba narave kot igrišča za motorno rekreacijo, uporabljajo se motorne sani, vodni skuterji in motorni čolni. Tradicionalne aktivnosti friluftsliva, kot so pohodništvo in smučanje, so nadomestile motorne aktivnosti na prostem (Gelter, 2005).

V raziskavah so ugotavljali 10 najbolj priljubljenih aktivnosti na prostem v letu 1970 in letu 2004 med Norvežani. Rezultati so pokazali, da je pohodništvo dandanes še zelo priljubljeno. Pravzaprav je študija pokazala, da se je v letu 1970 s pohodništvom ukvarjalo 68% prebivalstva in v letu 2004 pa 82% (Pedersen, 2005).

Druga najpopularnejša aktivnost v letu 1970 je bila tek na smučeh, medtem ko v letu 2004 kopanje v zunanjih bazenih. Sklepamo lahko, da je ena od tradicionalnih aktivnosti izgubila svojo popularnost (Pedersen, 2005).

V letu 1970 je bil na tretjem mestu ribolov, sledi kopanje v zunanjih bazenih, nabiranje jagod in gob, izlet z ladjo, kolesarjenje, alpsko smučanje, lov ter turno smučanje. V letu 2004 si sledijo izlet z ladjo, ribolov, tek na smučeh, kolesarjenje, nabiranje jagod in gob, alpsko smučanje, lov, ne nazadnje pa turno smučanje. Iz te raziskave lahko vidimo, da so tradicionalne aktivnosti zajemale zelo pomemben del norveškega prebivalstva ter da se z njimi še vedno radi ukvarjajo (Odden, 2005). Aktivnosti se niso mnogo spremenile med leti 1970 do 2004. Vendar pa moramo poudariti, da te raziskave ne kažejo v katerih aktivnostih sodelujejo mladi. Starostni razpon je prevelik (od 16 do 74 let) (Pedersen, 2005).

53% odraslega prebivalstva ima v lasti planinske kočice in več kot 40% prebivalstva prebije vsaj en teden v tej koči v enem letu. 27% jih običajno preživi vse vikende tam (Sandell, 1993).

Norvežanom so zastavili vprašanje: »Če bi imeli več prostega časa, katere bi bile tri aktivnosti, katerim bi namenili več časa?« Odgovori so bili: izleti v gozd in na podeželje, dolgi izleti s smučmi ali peš, ribolov, hobiji prostega časa: fotografiranje, izlet z barko, obisk kina, ogled gledališke predstave / operne predstave. Vidimo, da se samo zadnji dve aktivnosti ne izvajata na prostem. Druge raziskave so pokazale, da se Norvežani raje ukvarjajo s pohodništvom v gorah ali gozdovih v kombinaciji z lovom, ribolovom ter nabiranjem gozdnih sadežev, saj za to ne potrebujejo posebne drage opreme. Nedrelid (1991) ugotavlja: »Norvežani so Norvežani in njihova kultura je še vedno tesno povezana z naravo in življenjem na prostem-friluftslivom« (Nedrelid, 1991).

3.4.6 VLOGA IN POMEN FRILUFTSLIVA ZA NORVEŽANE

Romantične ideje so bile zelo pomembne za oblikovanje norveške identitete, kulture in friluftsliva. Zagovornik teh idej je bil tudi Fridoft Nansen. Opisal je Norvežana, ki živi v 20. stoletju: » ... človek je po svoji naravi potepuh in raziskovalec, s pokončno držo, pogledom na velike ravnice. Kulturni napredek je prisilil ljudi, da so se oddaljili od njihovega naravnega življenja, jih skupaj naselil v hiše, pisarne, tovarne, jih bolj ali manj preoblikoval v delavce; statične, pismene, govoreče in spalne stroje. Ta razvoj je preoblikoval človeško telo, zaslužnil veliko src - smo daleč od svobode gozdov in obsežnih planot...« (Nansen, 1922).

Njegove ideje so zelo pomembne za norveško kulturo in identiteto. Spodbujal je mlade k ukvarjanju s športom in vračanjem nazaj k naravi. S svojimi idejami je na nek način spremenil Norvežane, da so si v svoje korenine zakoreninili friluftsliv. Ne velja zastonj rek, da se Norvežani rodijo s smučmi na nogah.

Po prvi svetovni vojni je človek začel moralno in fizično upadati. Nansen se je boril proti temu, kar dokazuje tudi njegov govor študentom leta 1921: »V divji samoti gozda, s pogledom na mogočne gore, stran od vsakdanjega glamurja in zmedenosti se oblikuje posameznikova osebnost« (Reed in Rothenberg v Westphal, 2006, str. 144 v Gunnarsson, 2008).

Friluftsliv je nekaj, česar se ne moremo naučiti, je način, da se počutimo svobodno. Børge Dahlove besede o friluftslivu so bile: »Friluftsliv potrebuje družino zato, da živi naprej ter

ostane kulturni fenomen, družina pa potrebuje friluftsliv za zagotovitev dobrih družinskih odnosov in družinskega preživljanja prostega časa«. Norveški friluftsliv je lahko predstavljen skozi veliko zgodb. Neko nedeljo zgodba norveške družine poteka tako:

»Družina nedeljsko jutro začne z zajtrkom. Kmalu je na poti v gozd. Termovke so napolnjene s kavo ali čajem za odrasle in z vročo čokolado za otroke. Družina obleče primerna oblačila in vzame primerno opremo glede na temperaturo in vreme. Nekatera dodatna oblačila so dali v nahrbtnik. V kratkem času in brez posebne razprave ali načrtovanja družina že hodi po gozdu. Srečujejo se s sosedi in znanci, ustavijo se za kratek klepet. Razgledajo se naokoli in se pogovarjajo o pojavih v naravi ter posebnosti krajine. Zavijejo s poti in se oblečejo. Sledi socialni vrhunec potovanja: sedejo, iz nahrbtnika potegnejo termovke in kosilo, morda zakurijo ogenj in govorijo v prijaznih tonih o stvareh, ki so se zgodile, o prihodnjih načrtih in sanjah. Potem se začne pot domov. Pogreli so se in najedli. Dobro jim dene priti domov, se stuširati, imeti skupno večerjo ter poležavati na kavču ter se smehljati« (Dahle, 2003).

Za Norvežane friluftsliv ni samo aktivnost na prostem, ampak je način življenja, šola za življenje, način razmišljanja in posebna vrednost. Ima globlji pomen, zanje to ni življenje v naravi, temveč življenje z naravo. Morda obtičijo v pisarni cel teden, vendar se veselijo preživljanja vikenda v naravi na svežem zraku. Ne iščejo posebnih ciljev, da gredo v naravo, ne poskušajo najti razloga za to. Pobegnejo iz njihovega stresnega življenja, želijo, da imajo občutek svobode in zadovoljstva ter notranjega miru.

Rubenson (1994) je dejal: »Tistim, ki čutijo, kaj pomeni življenje med vrhovi, ni treba brati o tem in tistim, ki še nikoli niso čutili tega, kljub temu ne bodo nikoli razumeli.«

»Friluftsliv je pot domov. Norveški frilustliv je del norveške identitete, zanj ni potrebna draga oprema, ni potrebno nobeno specialno znanje, telovadnica ali različna vadbišča. Ne potrebujemo veliko denarja, da bi se ukvarjali z njim, je vrednota že sam po sebi. Vsakemu drugemu Norvežanu je najpomembnejša vrednota mističnost proste narave in devet od desetih uživa v tišini; tišina je pot, kjer narava govori le z ohranjanjem tišine« (Vaagboe, 1993).

4 METODE DELA

Metoda dela je deskriptivna. Pomagali smo si z različnimi domačimi in tujimi viri iz različnih medijev. Metode dela prav tako temeljijo na osebnih izkušnjah in znanjih, ki smo jih pridobili v enem letu študijske zamenjave na Norveškem. Dejstva, ki so predstavljena v diplomski nalogi, so napisana na podlagi lastnega sodelovanja v norveškem šolskem sistemu. Eno leto sem bila študentka na univerzi Norges idrettshøgskole programa friluftsliv, prav tako pa sem dva meseca hospitirala na osnovni šoli, kjer sem si pridobila praktična in teoretična znanja o pedagoškem procesu in delu na Norveškem. Prav tako sem bila udeleženka vseh šol v naravi, ki so predstavljene v tej diplomski nalogi, pri nas in na Norveškem.

5 ANALIZA SLOVENIJE IN NORVEŠKE

5.1 ANALIZA ŠOL V NARAVI

5.1.1 POLETNA ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM

Slovensko poletno šolo v naravi povezujemo predvsem s plavanjem. Za organizacijo je izrednega pomena ustrezna strokovna zasedba – torej strokovna ozaveščenost, volja ter iznajdljivost šolskih vodstev in učiteljev in zunanjih sodelavcev. Podatki kažejo, da veliko več šol organizira poletno šolo v naravi. Takšna praksa je deloma rezultat višjih stroškov zimske šole v naravi, v težavah z opremo, neenakem vrednotenju obeh vsebin ter prepričanju, da je znanje plavanje pač pomembnejše od znanja smučanja. Poletna šola v naravi naj bi bila na morju, saj nam slana voda olajša samo učenje plavanja ter drugih vodnih aktivnosti. Seveda pa nam kraj ob morju ponuja tudi veliko možnosti za učenje naravoslovnih področij. Šole običajno zaradi turistične sezone, šolskih počitnic in dopustov staršev zelo nerade organizirajo šolo v naravi v mesecu juliju ali avgustu, zato ostaneta na izbiro samo še junij in september. Seveda je pomembno, da kraj za poletno šolo v naravi izberemo tako, da bodo zagotovljene tako varnostne kot didaktične zahteve. Pri izbiri samega kraja pa moramo biti pozorni predvsem na raznovrstne možnosti, tako da lahko organiziramo delo z različnimi skupinami. Vsi, tako začetniki kot boljši plavalci, morajo v šoli v naravi napredovati (Kristan, 1998).

»Čeprav se velikokrat pojavlja vprašanje, kje naj bivajo učenci v času poletne šole v naravi – v zidanih objektih, v preprostejših objektih ali v šotorih – ne smemo pozabiti na dejstvo, da otrokom bivanje v avtomobilskih prikolicah ali v letoviških hišicah, t.i. bungalovih, predstavlja bistveno doživetje. Seveda pa je prava poletna šola v naravi tista v šotorih, čeprav nekateri učitelji menijo, da tovrstno bivanje za 4. razrede ni primerno, medtem ko se drugi, nasprotno, nad tem navdušujejo. Bivanje v le-teh učencem namreč predstavlja največje doživetje, saj je tovrstno bivanje prava šola za bivanje v naravi, za seznanjanje z njo, za poglobljanje stika z njo, za samozaščitno ravnanje ter preživetje v njej« (Kristan, 1998).

Sami pa vemo, da je v Sloveniji praksa malo drugačna. V današnjem času nismo slišali za nobeno šolo, ki bi poletno šolo v naravi organizirala pod šotori. Prav bivanje na prostem in ne v grajenih objektih pa je cilj šole v naravi na Norveškem.

Norveška poletna šola v naravi nima poudarka na plavanju tako kot slovenska, saj imajo Norvežani tudi poleti precej nizke temperature. Plavanja se naučijo v bazenih, poudarek šole v naravi pa je na njihovih tradicionalnih aktivnostih kot so kanu, kajak, ribolov, pohodništvo. V današnjem času pa se pojavljajo tudi moderne aktivnosti kot so jadranje ter srfanje.

Učitelji namenijo veliko pozornosti varnosti, zato se učenci v šoli v naravi naučijo vseh varnostnih ukrepov v primeru kakršnekoli nesreče. Prav tako je zelo pomembno znanje orientacije, saj imajo malo markiranih gorskih poti. Uporaba kompasa in zemljevida je tako zelo pomembna.

Norveški friluftsliv teži k temu, da učenci čim več časa preživijo zunaj. Prav tako to velja tudi za spanje. Prioriteta je spanje pod šotori ali v različnih bivakih, ki jih zgradijo sami. Seveda so učitelji pripravljene na slabo vreme in imajo pripravljeno kočo, kjer lahko učenci prespijo noč. Kuhajo si učenci sami na ognju ali kuhalnikih. Tako so učenci na najbolj pristen način povezani z naravo, naučijo se samozaščite in preživetja v njej.

Glavna razlika poletnih šol v naravi med Norveško in Slovenijo je ta, da je norveška šola v naravi veliko bolj ragibana in dopušča veliko različnih možnosti, medtem, ko je slovenska nekako predpisana. Glavna aktivnost, ki se izvaja v slovenski šoli v naravi, je plavanje, norveški friluftsliv pa izbira aktivnosti glede na interes učencev.

V Sloveniji učitelji pripravijo program šole v naravi, rezervirajo prenočišče, prostor, naredijo finančni načrt itd. Na Norveškem učenci svojo šolo v naravi pripravijo sami, oziroma s pomočjo učitelja. Kakor vemo, se v Sloveniji učenci ne morejo sami odločiti, kam bi želeli iti ali kaj bi počeli, to je domena šole in njihovih zaposlenih ter staršev. Na Norveškem pa je šola v naravi pobuda učencev. Seveda se prav tako lahko skupaj z učiteljem, sodelavci in starši odločijo za spanje v koči. Bistvena razlika je v tem, da sami načrtujejo pohod, ribolov, vožnjo z kajakom ali kanujem in kasneje to tudi sami izvedejo, učitelj jih le spremlja in vodi različne zabavne športne igre ter jih uči o varnosti, naravi in družbi, raslinah, živalih... itd. Naše izkušnje so take, da so v naših šolah v naravi učenci ves čas vodeni, spijo in jejo v luksuznih objektih ter ne začutijo takšne povezanosti z naravo kakor norveški otroci.

5.1.1.1 PROGRAM DELA POLETNE ŠOLE V NARAVI SAVUDRIJA 5. RAZRED – plavanje

Kdo: 69 učencev 5. razreda, 8 učiteljev

Kdaj: od ponedeljka do četrta

Kje: Savudrija

Program dela:

Tabela 9

Program dela slovenske plavalne šole v naravi

Ura/dan	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek
7.30		bujenje, jutranja telovadba	bujenje, jutranja telovadba	bujenje, jutranja telovadba	bujenje, jutranja telovadba
8.00		zajtrk	zajtrk	zajtrk	zajtrk
8.30	odhod izpred šole	priprava na kolesarski izlet, pospravljanje in urejanje sob	priprava na športne igre, urejanje in pospravljanje sob	pospravljanje in urejanje sob, priprava na izlet z ladjico	pospravljanje in urejanje sob, priprava na odhod na plažo
9.00		s kolesi do bližnje znamenitosti	športne igre (med dvema ognjema, nogomet, košarka) na igrišču	vožnja s turistično ladjico do mesta Umag, sprehod po starem mestnem jedru, obisk tržnice, malica, sladoled	sprehod do svetilnika, izdelava ladjic iz papirja, stiropora, lesa, spuščanje le-teh po morju, tekmovanje v

					najhitrejši in najbolj vzdržljivi ladjici
10.30	prihod v otroško letovišče Zatišje v Savudriji, nastanitev po sobah, malica, seznanitev z osnovnimi pravili, sprehod po bližnji okolici letovišča	malica	malica		malica
11.00		kopanje in vodne igre v morju	odhod na plažo, kopanje, tehnike plavanja, potapljanje, krajši izlet z rolerji		plavanje in igre v vodi, sončenje, družabne igre
13.00	kosilo	kosilo	kosilo	kosilo	kosilo
13.30	Priprava na kopanje	počitek	počitek, pisanje pisem in razglednic domačim, sorodnikom, prijateljem	počitek, izdelava spominkov za skritega prijatelja	počitek, pospravljanje sob, pakiranje kovčkov
14.00	razdelitev v plavalne skupine, predstavitev	odhod na plažo, kopanje, družabne igre, igre z žogo, plavanje	odhod na plažo, družabne igre, risanje na kamen, tekmovanje v vodnih	odhod na plažo, kopanje, igre z žogo	

	spremljevalnih učiteljev, odhod na plažo in kopanje		športih, plavanje		
15.00					poslovitev od morja in odhod proti domu
16.30	malica	malica	malica	malica	
17.00	sprehod do bližnjega svetilnika, nabiranje školjk na brežini	čas za skrite prijatelje, družabne igre v vodi in na plaži	kopanje, sprehod do oddaljene plaže, branje najljubše knjige, slikanje	kopanje, trening za plavalnega delfinčka, potapljanje, nabiranje školjk	prihod pred šolo
18.30	večerja	priprava na večerjo	odhod v sobe in priprava na večerjo	odhod v sobe, priprava na večerjo	
19.00	družabni večer, ki ga pripravijo učenci s svojimi glasbenimi, pevskimi, plesnimi, ... nastopi, žrebanje skrivnega prijatelja	večerja	večerja	večerja	
19.30		zabavni večer z ogledom	družabni večer z daljšim	zaključni večer s	

		zanimivega dokumentarnega filma o življenju v morju, glasba, družabne igre	sprehodom, sladoled in osvežilna pijača	podelitvijo delfinčkov, razglasitev najbolj urejene sobe, razkritje skrivnih prijateljev, podelitev vtisov in najlepših dogodkov, glasba, ples, poroka	
21.00	tuširanje, pravljica, umiritev in priprava na spanje	odhod v sobe, pravljica, priprava na spanje	odhod po sobah, pravljica, pogovor z razredničarko, priprava na spanje	odhod v sobe, pravljica, priprava na spanje	
22.00	tišina, spanje	umiritev in spanje	umiritev in spanje	umiritev in spanje	

V tabeli 9 lahko vidimo, da je šola v naravi trajala 5 dni, dan se je za otroke in učitelje začel zgodaj zjutraj, končal pa pozno zvečer.

5.1.1.2 PROGRAM DELA POLETNE ŠOLE V NARAVI NORDMARKA 10. RAZRED – kanu

Kdo: 12 učencev 10. razreda, dva študenta friluftsliiva

Kdaj: od ponedeljeka do četrтка

Kje: Nordmarka

Pričakovanja za šolo v naravi

Skupina pričakuje, da:

- da je vsakdo dobre volje in pozitiven
- šola v naravi se bo izvajala v skladu z načrtom
- skupina je disciplinirana, se drži časovnic (vstajanje, kosilo, večerja, spanje)
- vsi so pripravljeni deliti svoje izkušnje in znanje z drugimi v skupini

Cilji:

- izboljšati svojo tehniko v kanuju
- prespati noč v bivaku
- skupina bo bolj osredotočena na vremenske spremembe

Program dela A:

Pot bo krožna. Začne in konča se v mestu Mari Skar Valley.

Tabela 10

Program dela A norveške šole v naravi-kanu

Ura/dan	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek
8.00		zajtrk, pospravljanje tabora	zajtrk, pospravljanje tabora	zajtrk, pospravljanje tabora
9.00	veslati začnemo v mestu Skar			
10.30		veslamo čez Bear Lake jezero	hoja po kopnem	hoja po kopnem
11.00	veslamo na jezeru Øyungen	hoja po kopnem	veslamo čez jezero Sandungen	veslamo čez jezero Øyungen
13.00	kosilo	kosilo	kosilo	plavanje
13.30				odhod domov
14.00	veslamo po jezeru Rottungen	veslamo čez vzhodni nasip	veslamo čez jezero Hakkloa	
14.30	hoja po kopnem	veslamo čez majhne in velike Sandungene		
16.00		hoja po kopnem	veslamo čez jezero Fortjernet	
16.45			postavitev tabora na južnem delu Myrtjerneta (šotori)	
17.00	veslamo na jezeru Bear Lake	postavitev tabora (šotori)		
18.00	postavitev tabora (šotori)	igre v kanujih	vaje za sproščanje, raztezne vaje	
19.30	priprava ognja, večerja	večerja, taborni ogenj	večerja	
21.00	spanje	spanje	spanje	

V tabeli 10 lahko vidimo, da je šola v naravi trajala 4 dni, program pa je zasnovan po krožni poti. Otroci začnejo v mestu Skar in se tja tudi vrnejo.

1. dan:

- skupna pot je okoli 9 km, od tega približno 5,5 km na vodi.
- predviden čas: približno 6 ur in 30 minut, odmor za kosilo, 2,5 ur veslanja in 3,5 ure hoje po kopnem
-

2. dan:

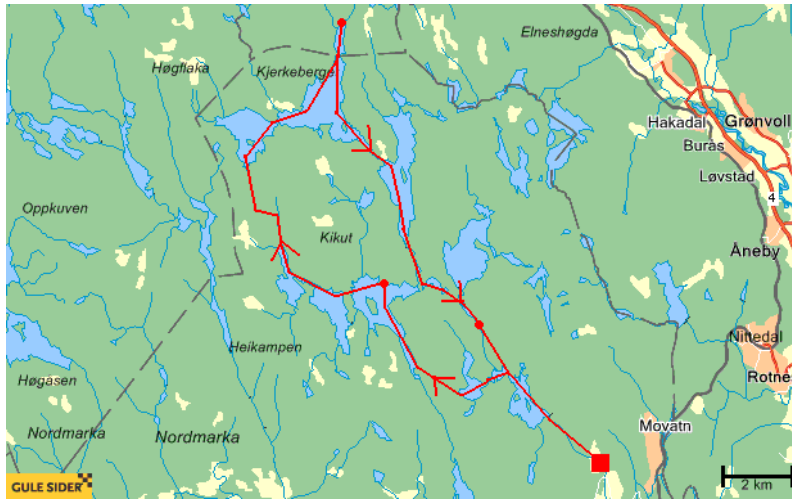
- pot je dolga 10 km, od tega približno 8,25 km veslanja
- predviden čas: približno 6 ur z odmorom za kosilo

3. dan:

- pot je dolga 8 km, od tega 6 km veslamo na jezeru
- predviden čas: približno 5 ur 45 minut kosilo, kosilo 1 ura

4. dan:

- pot je dolga 4,5 km, 2 km na vodi
- predviden čas: približno 3 ure
- odhod domov

Slika 6. Zemljevid poti

- ⇒ rdeč kvadrat označuje točko začetka in konca veslanja
- ⇒ rdeč krog prikazuje območja, kjer bomo taborili
- ⇒ rdeče puščice kažejo smer poti

Program dela B

To je nadomestni načrt, če bi bilo slabo vreme, če veslamo počasneje kot je načrtovano (vreme, gredo stvari počasneje, kot je načrtovano, poškodbe opreme, bolezni, manjše poškodbe).

Nadomestna pot

Ko smo prišli do Bear Lakea, kjer bomo postavili prvi tabor, moramo razmisliti, koliko časa smo porabili v primerjavi s predvidenim časom. Če smo porabili preveč časa v primerjavi s tem, kar je bilo načrtovano, se moramo odločiti, ali je načrt realističen za izvedbo. Alternativna pot je lahko nekoliko krajše potovanje, kjer preveslamo jezero Helgeren, potem pa pridemo do Øyungena in naprej do Skarja.

Alternativni mesta za postavitev tabora:

- severni del Helgerena
- Južni del av Kalvtjønn
- Južni del Øyungena

Ugotovitve o slovenski in norveški poletni šoli v naravi:

Res je, da smo zgoraj predstavili vsebinsko zelo drugačni šoli v naravi, vendar sta to vseeno poletni dejavnosti, ki jih izvajajo v Sloveniji in na Norveškem. Otroci se plavanja na Norveškem naučijo na tečajih, ki potekajo v bazenih, saj so morje ter jezera premrzla za izvedbo plavalne šole v naravi. Prav tako kot Slovenci pa svoje poletne šole v naravi udeležujejo na vodnih površinah.

Podobnost med obema šolama v naravi je ta, da se obe dogajata na vodnih površinah. Vsi učenci imajo plan, ki se ga kar se da držijo. Prav tako imajo učenci že predznanje, preden odidejo v šolo v naravi.

Našli pa bi lahko več razlik kot podobnosti. Slovenski otroci imajo zelo zgoščen program, nimajo veliko prostega časa za igro. Norveški otroci imajo več svobode. Slovenski otroci bivajo na enem mestu, medtem ko se Norveški selijo iz dneva v dan. Prav tako prvi spijo v apartmajih, drugi pa v šotorih. Menim, da so cilji norveške šole v naravi širši, saj se ne izpopolnjujejo v tehniki veslanja, vendar se učijo tudi postavljati šotore, ogenj, kuhati kosila ter večerje, se orientirati s pomočjo kompasa in zemljevida in se družiti in imeti lepo med prijatelji. Cilj slovenske šole v naravi so učenje plavanja, spoznavanje morskega sveta in druženje z vrstniki.

Obeh šol v naravi sem se udeležila tudi sama in menim, da mi je bila norveška bolj všeč zaradi večje pristnosti. Biti cel dan v naravi, spati v šotorih, sam poskrbeti za svoje obroke, sam poiskati pot, ki nas pripelje do cilja, petje v kanujih, medsebojna pomoč ter povezanost s prijatelji je neprecenljivo.

5.1.2 ZIMSKA ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM

Tudi pri zimski šoli v naravi v Sloveniji se vse prevečkrat znajdemo v zadregi, kam in kdaj. Marsikdo se sprašuje, ali naj bo šola v naravi organizirana v kakšnem izmed smučarskih centrov, ali pa nekje, kjer sploh ni žičnic ali pa je na voljo ena sama. Vendar pa se ravno na podlagi pomembnega vzgojno-izobraževalnega smotra zimske šole v naravi v Sloveniji v praksi pogosteje izvaja ravno šola v naravi, ki poteka ob žičnicah. Ta smoter teži k temu, da

navdušimo učence za smučanje z namenom, da bodo le-ti tudi kasneje v življenju svoj prosti čas namenili tej športni zvrsti (Kristan, 1998).

V zimski šoli v naravi moramo doseči, da bodo učenci smučanje vzljubili. Otrok se na smučeh ne počuti zanesljivega, dokler mu zavoji ne uspejo in dokler nenehno pada. Takšno smučanje je zanj prej strašno in zelo naporno kot prijetno, zato od njega tudi ni mogoče pričakovati, da bi kasneje smučal tudi v svojem prostem času. Če hočemo pri učencih izoblikovati motiv za njihovo poznejše preživljanje prostega časa na smučeh, jih moramo naučiti toliko, da bodo v smučanju uživali (Kristan, 1998).

Eno temeljnih didaktičnih in etičnih načel v šoli v naravi je, da napredujejo vsi učenci. Šola v naravi mora namreč zadovoljiti potrebam tako začetnikov kot tudi najboljših smučarjev. Za to pa moramo poskrbeti že pri načrtovanju in zagotoviti takšno zasedbo učiteljev, ki bo ustrezala različnim nalogam in različnim zahtevnostnim stopnjam posameznih učencev (Kristan, 1998).

Pri učenju smučanja brez vlečnice, kjer veliko hodimo navkreber, pri marsikaterem učencu hitro popustita motivacija in delovna vnema. To pogosteje opazamo ravno pri slabših smučarjih. Dokler šole organizirajo le eno zimsko šolo v naravi, je torej smotrno, da učence vodimo tja, kjer jim sistem vlečnic omogoča hitro in uspešno učenje smučarske tehnike in delo po homogenih skupinah. Šele v primeru, da šola organizira dve zimski šoli v naravi, je smiselno, da gredo višji razredi, ki so šolo smučanja že opravili, tudi višje v gorski svet, kjer žičnic ni. V takšnem primeru pa je vzgojno-izobraževalni smoter nekoliko drugačen, saj je osrednji namen zimske šole v naravi v gorskem svetu predvsem gorniška vzgoja. Ob vlečnicah si namreč prizadevamo, da učenci smučanje vzljubijo ter se ga naučijo, v gorah pa, da vzljubijo gore in izletništvo ter turno smučanje. Slednje pa je mogoče vzljubiti šele ko dobro obvladamo alpsko smučanje. Didaktično utemeljen je torej sledeči vrstni red: najprej smučanje ob žičnicah, nato v gore, kjer vlečnic ni (Kristan, 1998).

Za zimsko šolo v naravi pa je potrebno izbrati tudi takšen kraj in čas, da se bodo lahko učenci tudi kar največ naučili in nasmučali. Idealna je torej nastanitev v domu, kočah ali hotelu kar najbližje smučišču v času izven šolskih počitnic, ko na smučiščih ni gneče. Ker pa je pomembna tudi dolžina dneva, sta najbolj idealna meseca februar in marec, ko je običajno vreme že prijaznejše in toplejše (Kristan, 1998).

Na Norveškem namenijo več učnih ur friluftsliva smučanju. Učenci se smučanja naučijo skozi večdnevne tečaje smučanja, zato imajo več znanja in lahko gredo na območja brez žičnic. Sploh pa alpsko smučanje ni tako popularno, norveške šole se odločajo za tek na smučeh ali telemark smučanje, kjer lahko poleg spuščanja po bregu tudi potujemo s smučmi.

5.1.2.1 PROGRAM DELA ZIMSKE ŠOLE V NARAVI RIBNIŠKO POHORJE 6. RAZRED – alpsko smučanje

V Sloveniji je to obvezna šola v naravi, ki jo šola mora ponuditi svojim učencem. Tukaj imamo začrtane smernice za zimsko šolo v naravi in po naših izkušnjah se jih učitelji zelo držijo. Predstavili bomo načrt šole v naravi z alpskim smučanjem, kasneje pa bomo naredili analizo načrtov zimske slovenske in norveške šole v naravi.

Kdo: 68 učencev 6. razreda, 10 učiteljev

Kdaj: od ponedeljeka do četrтка

Kje: Ribniško pohorje

Cilji šole v naravi:

- povezovanje učencev in razrednikov
- medsebojno povezovanje
- učenje in obnavljanje znanja smučanja
- preživljanje prostega časa na snegu
- poznavanje samega sebe

Program dela:

Tabela 11

Program dela slovenske zimske šole v naravi na Ribniškem Pohorju

dan \ ura	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek
7:00	Zbor			
7:30	Odhod	Dobro jutro	Dobro jutro	Dobro jutro
8:00		Zajtrk	Zajtrk	Zajtrk
8:30		Pospravljanje sob	Pospravljanje sob	Pakiranje
9:00		Smučarski zbor	Smučarski zbor	Smučarski zbor
9:30		Smučanje	Smučanje	Smučanje
10:00				
10:30	Testiranja smučanja	Smučanje	Smučanje	Smučanje
11:00				
11:30				
12:00	Kosilo	Kosilo	Kosilo	Kosilo
12:30				
13:00	Smučanje	Smučanje	Smučanje	Smučanje
13:30				
14:00				
14:30				

15:00				Zbor in odhod
15:30				
16:00	Priprava na aktivnosti	Priprava na aktivnosti	Priprava na aktivnosti	Prihod domov okrog 18.00
16:30	Hišni red FIS pravila ŠPORTNI DAN	Delavnice z razredniki	Delavnice z razredniki +(priprava večernih točk)	
17:00				
17:30				
18:00				
18:30				
19:00	Večerja	Večerja	Večerja	
19:30	Večer družabnih iger	Nočni pohod	ZAKLJUČNA PRIREDITEV (podelitev priznanj, ples)	
20:00				
20:30				
21:00				
21:30	Priprava na spanje	Priprava na spanje	Priprava na spanje	
22:00	Lahko noč	Lahko noč	Lahko noč	

V tabeli 11 lahko vidimo, da je šola v naravi trajala 4 dni, poleg alpskega smučanja, pa so imeli učenci organizirano še veliko popoldanskih in večernih dejavnosti.

5.1.2.2 PROGRAM DELA ZIMSKE ŠOLE V NARAVI NA POKLJUKI 4. RAZRED - tek na smučeh

To šola v naravi šole ponudijo same, je neobvezna. Vključili smo jo v diplomsko nalogo zaradi podobnosti, ki jih lahko najdemo v primerjavi z načrtom Norveške. Šola v naravi se je odvijala na Pokljuki in med učenci pustila pozitiven odtis.

Kdo: 7 - 12 učencev v eni skupini, 6 skupin, učenci 4. razreda, 7 učiteljev

Kdaj: od ponedeljeka do srede

Kje: Pokljuka

Cilji:

- usposobiti učence za hojo na tekaških smučeh v različnih pogojih vadbe (urejena proga, cel sneg, vzpenjanje v ključih)
- usposobiti učence za drsenje na smučeh v ravnini in na blagih spustih
- usposobiti učence za uporabo osnovnih gibalnih veščin na tekaških smučeh (vstajanje po padcu, obračanje na mestu, spreminjanje smeri, ogrevanje na smučeh)
- naučiti učence osnovnih korakov klasične tehnike teka (soročni odziv, dvotaktni diagonalni korak)
- predstaviti učencem tek na smučeh kot zanimiv, dinamičen šport in jih navdušiti za udeleževanje v različnih zimskih pogojih

Dejavnosti v šoli v naravi na Pokljuki:

- tek na smučeh-prilagajanje
- dejavnosti na snegu
- večerni pohod z baklami
- krožki z razredniki
- družabni večeri
- predavanja
- potopisno predavanje

Program dela:

Tabela 12

Program dela slovenske zimske šole v naravi na Pokljuki

Ura/dan	Ponedeljek	Torek	Sreda
7.30		bujenje, vstajanje	bujenje, vsajanje
8.00		zajtrk	zajtrk
8.30	Prihod na Pokljuko		
9.30	tek na smučeh (prilagajanje na sneg in opremo)	tek na smučeh (igre za izboljšavo tehnike)	Daljši pohod z tekaškimi smučmi, iskanje poključskega moža
10.30	malica	malica	
11.00	Tek na smučeh (prilagajanje na sneg in opremo)	tek na smučeh (štafetne igre za izboljšavo tehnike)	
12.30	Kosilo in počitek	kosilo	kosilo
13.30	Priprava na tek na smučeh	počitek	pospravljanje sob, pakiranje
14.00	Tek na smučeh (igre in vaje za izboljšavo tehnike)	Tek na smučeh (poligon)	odhod domov
15.15	malica	malica	
15.45	tek na smučeh	tek na smučeh (poligon, krajši pohod)	
17.30	predavanje	igre na snegu	
18.30	krožki z razredniki	krožki z razredniki	
19.30	večerja	večerja	
20.15	pohod z baklami	pokaži kaj znaš	
21.30	odhod k počitku, večerna higiena	odhod k počitku, večerna higiena	
22.00	spanje	spanje	

V tabeli 12 lahko vidimo, da je šola v naravi trajala 3 dni, program pa je pester in vsebuje veliko različnih dejavnosti.

5.1.2.3 PROGRAM DELA ZIMSKE ŠOLE V NARAVI NA NORVEŠKEM 8. RAZRED – turno smučanje

Kdo: 12 učencev 8. razreda, dva študenta friluftsliva

Kdaj: od torika do petka

Kje: Rondane

O skupini: Smo homogena skupina v smislu znanja, spretnosti in s cilji za to potovanje. Vsi imamo izkušnje smučanja s težkim nahrbtnikom. Imamo podobna pričakovanja za šolo v naravi. Vsi si želimo naučiti čim več, ampak se bomo tudi zabavali in navezovali še globlja prijateljstva. Glavni cilj šole v naravi je učenje, kot je orientacija, smučanje, preživetje v naravi, naravoslovje, zemljepis, varnost v gorah pozimi.

Cilji:

Pridobiti znanje in spretnosti, da se bomo počutili varno v gorah pozimi ter bomo samostojni.

Sekundarni cilji šole v naravi:

- dobro sodelovanje v skupini
- ustvarjanje dobre klime v skupini, kjer lahko vsakdo prispeva svoj delež
- poštenost in odprtost drug z drugim
- sprejemanje odločitev in odgovornosti

Veščine:

- naučiti se pravilno obleči za športno dejavnost, ter npr. Počitek ali kosilo
- postati boljši v pakiranju v nahrbtnik
- izpopolniti znanje turnega smučanja

Program dela A:

Tabela 13

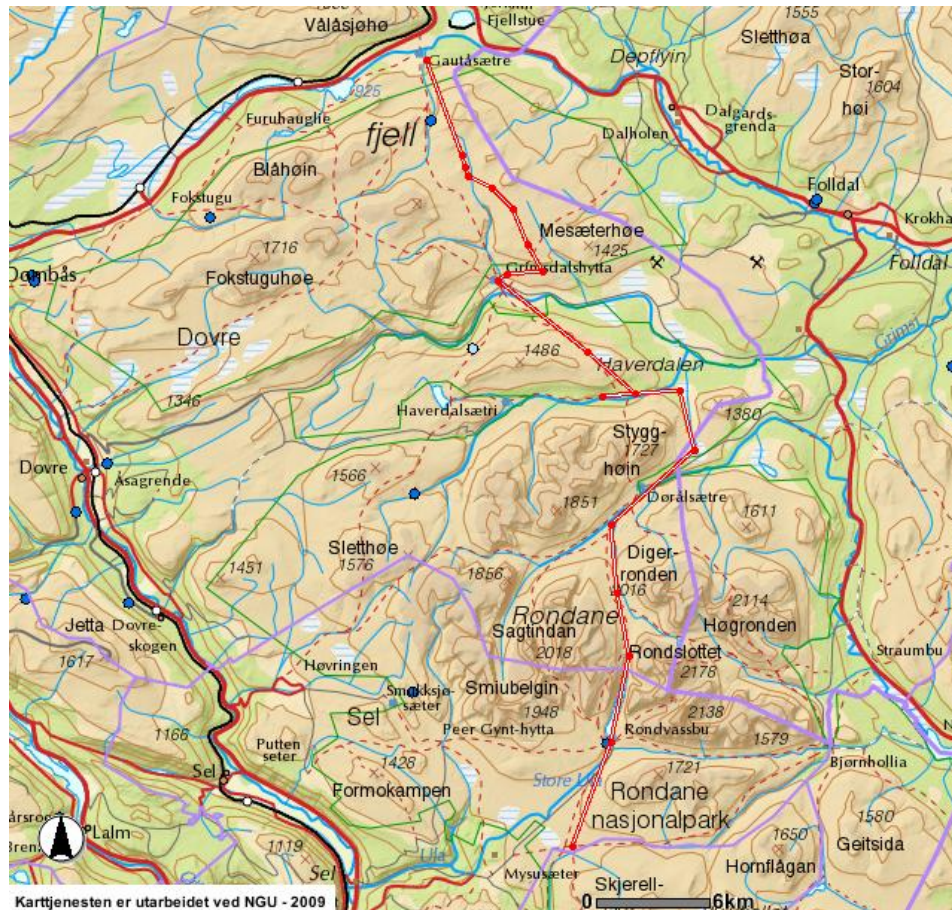
Program dela A norveške zimske šole v naravi

Ura/dan	Torek	Sreda	Četrtek	Petek
7.30		bujenje, vstajanje	bujenje, vsajanje	bujenje, vsajanje
8.15		zajtrk	zajtrk	zajtrk
8.30	vkrcanje na vlak v Oslu			
9.00		odhod izpred koč	gremo z jugozahoda Dørålstjørnin in sledimo DNT poti do Rondvassbua.,pot je doga približno 15 km	odhod izpred koč sledimo poti do Mysusetera
9.30	seznanitev z opremo	sledimo poti in danes naredimo malo daljšo pot s smučmi, približno 12 km		
10.30				
12.37	prihod v Hjerkin			
13.00		kosilo	kosilo	kosilo
13.30		odhod naprej	odhod naprej	
14.00				vkrcanje na vlak za Oslo
15.00		prihod do koč, namestitev		

16.00		igre na snegu	prihod do koč, namestitev	
17.00			lov na lisice (orientacija)	prihod v Oslo
18.00	prihod v koč, namestitev			
19.00	večerja	večerja, priprava na naslednji dan, osebna higiena	večerja, priprava na naslednji dan, osebna higiena	
20.00	večer družabnih iger (karte, pantonima, ugibanje skrivne osebe...)			
21.30	spanje	spanje	spanje	

V tabeli 13 lahko vidimo, da je šola v naravi trajala 4 dni, program pa je zasnovan, da otroci hodijo od koč do koč in ne bivajo vseskozi na enem mestu.

Zemljevid programa dela A:

Slika 7. Zemljevid poti A

V primeru slabega vremena, vidljivosti ali različnih naravnih nevarnosti smo pripravili še program dela B.

Program dela B:

Tabela 14

Program dela B norveške zimske šole v naravi

Ura/dan	Torek	Sreda	Četrtek	Petek
7.30				bujenje, vsajanje
8.30		bujenje, vstajanje	bujenje, vsajanje	zajtrk
9.15		zajtrk	zajtrk	odhod, smučamo proti jugu do mesta Høvringena
8.30	vkrcanje na vlak v Oslu			
10.00		odhod izpred koč, sledimo poti proti Storrvatnetu	odhod, sledimo DNT poti proti zahodu do Grønbakktjønne	
9.30	seznanitev z opremo			
10.30				
11.00		nadaljujemo do Svartknarttjønna	sledimo reki proti jugu Langtjønne	prispemo do mesta Otta
12.00				vkrcanje na vlak za Oslo
12.37	prihod v Hjerkin			
13.00		kosilo	kosilo	
13.30		odhod naprej	odhod naprej	
14.00		prihod do koč	prihod do koč	

15.00		namestitev, petje pesmi ob ognju	namestitev, malica ob ognju	
16.00			lov na lisice (orientacija)	
17.00		pokaži kaj znaš		
18.00	prihod v kočo, namestitev	večerja	kviz - nevarnosti v gorah	
19.00	večerja	pohod z smučmi ter svetilkami, opazovanje zvezd	večerja, priprava na naslednji dan, osebna higiena	
20.00	večer družabnih iger (karte, pantonima, ugibanje skrivne osebe...)			
21.30	spanje	priprava na naslednji dan, osebna higiena, spanje	spanje	

V tabeli 14 lahko vidimo, da program dela B šole v naravi prav tako traja 4 dni, program pa je zasnovan nekoliko lažje kot program A.

športno aktivni in se hkrati učijo tudi drugih šolskih predmetov. Največja razlika šole v naravi v Sloveniji in na Norveškem je v načrtovanju šole v naravi. V Sloveniji je načrtovanje zgolj prepuščeno učitelju, na Norveškem, pa jo načrtujejo učenci. Sami pripravijo svojo šolo v naravi, kaj bi radi počeli, kam bi radi šli, a seveda pod budnim očesom učitelja. Priskrbijo si zemljevide, povprašajo starejše vrstnike, pogovorijo se s starši ter učitelji. Prav tako so sami vodje šole v naravi. Sami se orientirajo ter pripravijo različne športne igre ter večerni program. Seveda jim pri vsem tem pomaga učitelj, a pobuda je v učencih. V Sloveniji pa imajo učenci že začrtan program, ki se ga nekateri učitelji strogo držijo. Če se udeležiš različnih slovenskih šol v naravi, ki jih organizirajo različne šole, ne opaziš bistvene spremembe programa.

Menimo, da je na Norveškem večji poudarek na druženju, na delu v skupini, ter pomoči vrstnikov. V šolah v naravi na Norveškem se v naravnem okolju sklepajo prava prijateljstva, saj gre za sodelovanje med učenci, da bodo prispeli na pravi cilj. Učitelj jih le usmerja, da ne zaidejo v težave ter pazi, da vse poteka varno. S tem učenci postanejo samostojni, česar za slovenske učence ne moremo reči. Seveda tudi slovenski otroci pokažejo samostojnost pri osebni higieni, pospravljanju sob in skrbi zase, vendar niso odgovorni za potek šole v naravi. V norveški šoli v naravi ni glavni cilj učenje smučanja, ampak gre predvsem za medsebojno zaupanje, sodelovanje, potrpežljivost ter strpnost do vrstnikov.

Prav tako pa sem se tudi teh treh šol v naravi udeležila. Menimo, da je alpsko smučanje tudi v Sloveniji vedno bolj v zatonu, saj je vsako leto dražje. Draga je oprema, smučarske karte, bivanje. vedno bolj pa je popularen tek na smučeh, saj je zastoj in tudi oprema ni predraga. Mogoče bi izraz tek na smučeh morali zamenjati za hoja na smučeh, saj je s težkimi nahrbtniki skoraj nemogoče teči. Norvežani uporabljajo posebne smuči, tekaške smuči z robnikom. To so smuči, ki so križane med tekaškimi ter turnimi smučmi. S temi smučmi lahko potujejo izven urejenih poti in se neizmerno zabavajo. Spet moramo reči, da mi je bila od treh zimskih šol v naravi najbolj všeč prav norveška. Spet je sestavljena tako, da gre za skupek dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo otroci. Smučanje, orientiranje, izbira varnega terena, skrb za hrano, skrb za higieno, medsebojno sodelovanje in zabava. Menimo, da je slovenska šola v naravi teka na smučeh največji približek norveški šoli v naravi.

5.1.3 GORNIŠKA ŠOLA V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM

Gorništvo, skupaj z izletništvom in pohodništvom, ima v Sloveniji bogato tradicijo in spada med najpogostejše gibalne aktivnosti Slovencev. Ravno zaradi njegovih velikih možnosti udejstvovanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu pa pomembno mesto zaseda tudi v učnih načrtih našega vzgojnega sistema (Kristan, 1998).

Gorniška šola v naravi poleg poletne in zimske predstavlja tretjo obliko, ki je domena šolske športne vzgoje, vendar ob izdatni pomoči naravoslovnih in geografskih učiteljev. Primerno je, da v alpski deželi s takšno gorniško tradicijo poskušamo uveljaviti tudi to šolo v naravi, seveda ne na račun obeh klasičnih oblik - poletne ter zimske. Gorniška šola v naravi naj bo vsaj v sredogorju, kjer imajo učenci možnost spoznati in doživeti veličastnost gorskega sveta. Seveda bi bilo bolje, če bi takšen vzgojno-izobraževalni program izvedli v predalpskem ali celo alpskem svetu. Za gorniško šolo v naravi sta primerna predvsem meseca junij in september, izjemoma tudi julij. Pomembno je, da izberemo takšen kraj, kjer je mogoče tudi v slabšem vremenu opraviti krajše in varne izlete (Kristan, 2010).

Izletništvo, pohodništvo in gorništvo štejemo v skupino obšolskih dejavnosti, to je športnih zvrsti, ki se odvijajo v naravi izven urbanih središč. Med te dejavnosti štejemo še hojo, tek na smučeh, alpsko in turno smučanje, veslanje, kajakaštvo, orientiranje v naravi in tudi kolesarjenje, plavanje v naravnih kopališčih, turno kolesarstvo itd. (Kristan, 1993).

Izletništvo, pohodništvo in gorništvo, združujeta dve prvini: hoja in veselje do bivanja v naravi, vendar pa med njimi obstajajo nekatere razlike. Vse tri so tudi najbolj dostopne športne vsebine, saj za hojo ni potrebno nikakršno tehnično znanje, hodimo lahko v vseh letnih časih, hoja je tudi najcenejša športna dejavnost, tudi oprema za pohodništvo ni draga. (Kristan, 1993). Griči, hribi in gore so naravni objekti za vse tri dejavnosti (Kristan 1988).

O izletu navadno govorimo takrat, kadar gre za časovno in daljinsko krajše pešačenje, medtem ko o pohodu govorimo takrat, ko gre za časovno, daljinsko in zmogljivostno zahtevnejši izlet. Izletništvo in pohodništvo se od gorništva razlikujeta po tem, da se odvijata predvsem v kulturni krajini, kjer je prisoten človek in sadovi njegovega dela, saj za razliko od gorništva ne iščeta samote. Velika razlika je tudi trajanje oziroma dolžina prehojene poti. Pri izletu je cilj blizu, pri pohodu odmaknjen, saj gre pri slednjem za zahtevnejšo psihofizično

dejavnost, za daljše etape hoje in tudi večdnevno ločitev od vsakodnevnega življenjskega okolja. Gorništvo pa se od izletništva in pohodništva razlikuje zlasti po tem, da se odvija v gorah ter išče samotnejše predele in prvobitno naravo. Pri gorništvu je cilj vrh ali stena, medtem ko je pri pohodništvu cilj sama pot (Kristan, 1993).

»Izleti, pohodi in ture, v najširšem pomenu dejavnosti v gorski naravi, so najbolj razširjena in najpomembnejša oblika in metoda dela gorniškega pedagoškega procesa, hkrati pa tudi najmočnejše motivacijsko sredstvo za vključevanje in vztrajanje otrok in mladostnikov v gorniški skupini. Dejavnosti v naravi načrtujemo čez celo leto in tako vzpodbujamo stalno in redno telesno aktivnost, hkrati pa omogočamo spoznavanje in raziskovanje sprememb v naravi. Otroci so namreč navdušeni, če jim pripravimo raziskovalni izlet, saj se na vsakem koraku skriva kaj zanimivega. Monotonost in dolgčas popestrimo z različnimi dejavnostmi, kot so pogovori, spomini, načrti, humor, pravljice, opazovanje narave in ljudi ter različne igre. Pri izbiri cilja se prilagajamo namenu in ciljem izleta« (Peršolja, 2004). Bistvo gorništva tako vsekakor predstavlja gorska narava.

Gorniška šola v naravi na Norveškem predstavlja zelo pomembno vlogo v šolanju učencev. Poleg zimske šole v naravi ima gorniška šola v naravi posebno mesto. V gorniški šoli v naravi naj bi se otroci naučili predvsem sožitja z naravo in ne samo športnih veščin. Tellnes (1992) navaja nekaj ciljev gorniške šole v naravi: otroci se srečajo s svobodo narave, iz nje pridobijo izkušnje o kakovosti življenja, razvijajo prijateljstvo z naravo, kar lahko privede do odgovornosti zanjo, razvijajo sposobnost za kritično presojo stališč, ki opredeljujejo naš način življenja danes in zavedajoč se vseh posledic za naš odnos med človekom in naravo ter med drugimi ljudmi, otrokom spodbudimo spremembo življenjskega sloga, razvijamo sposobnosti posameznika, da sodelujejo in delijo odgovornost ter se osebno razvijajo.

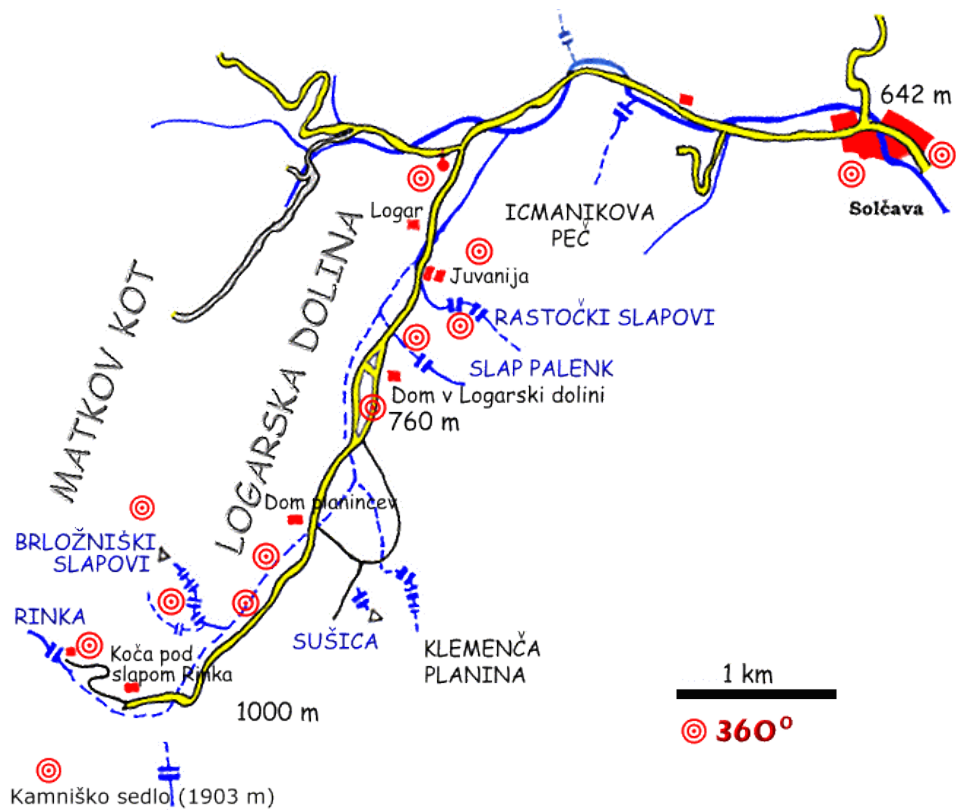
Seveda so še kako pomembne veščine kot so orientacija, poznavanje nevarnosti v gorah, uporaba kompasa, primerna oprema, kaj imamo v nahrbtniku, znanje prve pomoči, vendar se vsega tega norveški otroci naučijo prej, preden gredo v šolo v naravi. V šoli v naravi je primeren čas za ponovitev že osvojene snovi ter njihove utrditve.

5.1.3.1 PROGRAM DELA GORNIŠKE ŠOLE V NARAVI V LOGARSKI DOLINI ZA 7.
RAZRED OSNOVNE ŠOLE

Kdo: 22 učencev 7. razreda, 3 učitelji

Kdaj: od ponedeljka do srede

Kje: Logarska dolina

Slika 9. Logarska dolina

Program dela:

Tabela 15

Program dela slovenske gorniške šole v naravi

Ura/dan	Ponedeljek	Torek	Sreda
7.30		bujenje, vstajanje	bujenje, vsajanje
8.00		zajtrk	zajtrk
8.30	odhod izpred šole (peljemo se skozi Preserje, Kamnik, dolino Črne – utrinki iz Slovenije)	ogled slapu Rinka	pohod na Okrešelj
9.30	prelaz Črnivec (kratak postanek)		
10.30	ogled skale Igle in visečega mostu čez reko Savinjo (malica)	malica	
11.00		lov na lisice (orientacija)	
11.30			kosilo v koči na Okrešlju
12.00	prihod v dom Planincev, razporeditev po sobah		
13.00	kosilo in počitek	kosilo in počitek	
14.00	voden pohod po Naravoslovno-etnografski poti do Loga	terensko delo: prisluhnimo gozdu	priprava prtljage, nakup spominkov
15.00			odhod domov

16.00	malica	malica	
16.30	zabavne športne igre v gozdu	zabava ob tabornem ognju, peka kruha	
18.00	pisanje razglednic, dnevnika	petje pesmi ob tabornem ognju	
19.00	večerja	večerja	
20.30	pohod z baklami	pohod s svetilkami in iskanje skritega zaklada	
21.30	odhod k počitku, večerna higiena	odhod k počitku, večerna higiena	
22.00	spanje	spanje	

V tabeli 15 lahko vidimo program dela gorniške šole v naravi, ki trajala 3 dni, učenci pa vse tri dni spijo v domu Planincev.

5.1.3.2 PROGRAM DELA GORNIŠKE ŠOLE V NARAVI NA NORVEŠKEM ZA 9. RAZRED OSNOVNE ŠOLE

Kdo: 20 učencev 9. razreda, 4 učiteljev

Kdaj: od ponedeljka do petka

Kje: Hardangervidda

Program dela:

Tabela 16

Program dela norveške gorniške šole v naravi

Ura/dan	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek
8.00	odhod izpred šole	zajtrk	zajtrk	zajtrk	zajtrk
8.30					
9.00		pohod Krækkja – Kjeldebu	pohod na Stigstuv (1245 m)	pohod Stigstuv - Rauhelleren mimo jezera Holmetjønnan (1213 m), do Tormodfløti (1330 m)	pohod do Rauhelleren, ki leži ob lepem jezeru
10.30		hodimo mimo manjših jezer			delavnice ob jezeru
11.45	prihod do Krækkja				
12.00	namestitev v koči		igre za utrditev snovi	panoramski pogled,	hoja Rauhelleren –

			nevarnosti v gorah	uporaba zemljevida	Halne
13.00	kosilo	kosilo	kosilo	kosilo	kosilo
14.00	krajši pohod	zabavne in športne igre ob jezeru, plavanje	postavitev tabora in šotorov	hodimo naprej	
15.00				namestitev v koči	vrnitev domov
16.00	priprava ognja			prva pomoč (tekmovanje ekip)	
17.00	pogovor v krogu	priprava ognja	priprava ognja	pogovor v krogu	
18.00	večerja	pogovor v krogu	večerja	večerja	
19.00	družabne igre	večerja	petje ob ognju	prosti čas	
20.30	priprava nahrbtnikov in opreme za naslednji dan	pokaži kaj znaš ob tabornem ognju			
21.30	spanje	spanje	spanje	spanje	

V tabeli 16 lahko vidimo 5 dnevni program dela gorniške šole v naravi.

Ugotovitve o slovenski in norveški gorniški šoli v naravi:

Slovenska gorniška šola v naravi je bila organizirana na poudarku naravoslovja in gorništvu. Otroci so spoznavali srednjegorski svet, se igrali različne igre, podrobneje spoznali gozd ter spoznali pohodništvo. Otrokom smo predvsem želeli predstaviti gorništvu, ki vključuje tako hojo in plezanje, ki predstavljata elementarni način človekovega gibanja, zato ugodno vpliva na človekovo duhovno bogatitev in na njegov telesni razvoj (Golnar, 1996). Želeli smo, da bi otroci hojo v hribe vzljubili in dobili smo vtis, da nam je to tudi uspelo. Otroci so se prepustili učiteljem šole v naravi in samo sodelovali v programu, kar pa ne velja za norveške otroke.

Načrtovanje šole v naravi se je intenzivno začelo že v sami šoli na Norveškem. Otroci so morali načrtovati šolo v naravi, kot so hitrost hoje, nevarnosti, odmori za obroke, odmori med hojo, različne igre. Učitelj je veliko časa posvetil primerni opremi. Vemo, da je vreme v hribih lahko zelo neugodno, še posebej na Norveškem. Za norveške učitelje je zelo pomembna motivacija, saj ji posvetijo veliko časa. Tako so otroci motivirani za hojo v hribe ter raziskovanje le teh. Veliko časa posvetijo igri, imajo dovolj prostega časa, da sami dobijo bogate izkušnje, ki jih bodo lahko kasneje s pridom porabili. Za otroke so zelo pomembne lastne izkušnje, ki jih sami pridobijo z raziskovanjem potokov, jam, skal itd. Pomembno je, da imajo otroci možnost, da sami odkrijejo majhne stvari v naravi. Velik poudarek je na prijateljstvu, saj naj bi vsak otrok imel vsaj enega prijatelja v šoli v naravi. Pomembni so tudi večeri, da otroci uživajo med aktivnostmi in se zabavajo. Otroci se domov vrnejo polni vtisov, znajo staršem povedati, kaj so videli in doživeli.

Še vedno največjo razliko vidimo med načrtovanjem šole v naravi. Norveški otroci jo načrtujejo sami, medtem ko v Sloveniji za to poskrbi samo učitelj.

5.2 POVZETEK ANALIZE ŠOL V NARAVI PRI NAS IN NA NORVEŠKEM

Ugotovitve so nastale na podlagi praktične izkušnje, hospitiranja v Sloveniji in na Norveškem in študija na Norveškem. Večino informacij smo dobili z udeležbo šol v naravi ter študijem v Sloveniji in na Norveškem. Analizirali smo programe poletnih, zimskih in gorniških šol v

naravi pri nas in na Norveškem. Iz teh analiz so izhajale kasnejše ugotovitve podobnosti in razlike programov šol v naravi.

Našli smo več razlik kot podobnosti, saj se tudi športne aktivnosti pri nas in na Norveškem malo razlikujejo. Največjo razliko smo našli v poletni šoli v naravi, zimska in gorniška pa sta bili po športni dejavnosti podobne.

Program šol v naravi se razlikuje v mnogih pogledih. Norveški otroci dobijo znanje športne aktivnosti že skozi učne ure friluftsliva skozi šolsko leto in jim šola v naravi predstavlja izpopolnjevanje le tega. Šola v naravi na Norveškem ni le učenje športne dejavnosti, ampak skupek aktivnosti kot so orientiranje, skrb za hrano, skrb za prijatelje, prva pomoč, postavljanje tabora, iskanje sveže hrane (ribe, borovnice, gobe...)...V slovenskih šolah v naravi gre predvsem za izpopolnjevanje športne aktivnosti ter druženje ob večerih. Menimo, da razen v šolah v naravi kot so gorniška in tek na smučeh otroci ne dobijo nobenih izkušenj z preživetjem v naravi, pa še tukaj je tega zelo malo.

Velika razlika je tudi v samem načrtovanju šole v naravi in njenem vodenju. Na Norveškem šolo v naravi načrtujejo otroci s pomočjo učitelja. Skupaj se odločijo, kam bi radi odšli, se o tem področju pozanimajo s pomočjo različnih medijev, poiščejo ustrezne zemljevide in načrtujejo pot. Odločijo se ali bi radi spali v kočah ali pa v šotorih in temu primerno priredijo šolo v naravi. Res je, da imajo Norvežani možnost formiranja manjših skupin, ki se vsaka posebej odloči, kam si želi iti v šolo v naravi. V Sloveniji gre v šolo v naravi navadno cel razred ali pa celo cel oddelek istega razreda. Ko učenci in učitelj uspešno naredijo načrt, učitelj poskrbi za obvestila staršem, pripravi list opreme, rezervira kočjo, pripravi ustrezno opremo, pokliče prevoz... V sami šoli v naravi vodstvo prevzamejo učenci. Lahko sta vodje dneva dva ali več učencev, ti pa poskrbijo za bujenje, za pravilno izbiro poti, orientiranje ter da se učenci držijo predvidenega plana. V Sloveniji pa je praksa taka, da za vse poskrbi učitelj, čeprav bi tudi mi imeli možnost takšnega dela, saj imamo geografske in naravne možnosti zelo podobne Norveškim.

Seveda pa ne smemo pozabiti na otroke, ki so manj sposobni in niso navdušeni nad športnimi aktivnostmi. Menimo, da imamo v Sloveniji za takšne otroke dobre šole v naravi, saj jim na najboljši možen način predstavimo športno aktivnost. Otroci imajo dobro oskrbo v kočah ali

domovih, če so utrujeni, lahko odidejo na počitek v kočo ali pa počnejo drugačne stvari. Tako se jim športne aktivnosti ne zamerijo še bolj in lahko upamo, da kakšno celo še vzljubijo. To v norveških šolah v naravi skorajda ni mogoče, saj se učenci selijo od koč do koč.

Prav tako moramo vedeti, da so slovenske šole v naravi zelo varne, saj lahko otroku na skoraj vsakem njegovem koraku nudimo profesionalno zdravniško pomoč, kar na Norveškem ni praksa. Če se otrok poškoduje, Norvežani v velikih primerih potrebujejo precej časa, da otrok dobi zdravniško pomoč.

Ko sem bila v šolah v naravi na Norveškem, sem čutila, kako se učenci ter učitelj povežejo med seboj in si delijo različna mnenja in nasvete. Ko je komu težko, si pomagajo, učijo se sprejeti drugačnost in biti potrpežljiv drug z drugim. Skupaj skuhamo večerjo ali kosilo, postavijo tabor, si delijo priboljške ter sladkarije. Zvečer za zabavo poskrbijo sami, učitelj jih le spodbudi s kakšno idejo. Na koncu tri ali štiri dnevne šole v naravi postanejo prijatelji za vedno. V Sloveniji imajo otroci vse organizirano in potruditi se morajo samo za pokaži kaj znaš ali predstavitev sob ali skupin na koncu šole v naravi. Učenci se ne zblížajo na tak način kot norveški otroci, saj tudi nekateri tisti, ki spijo v isti sobi, ne čutijo enake povezanosti.

Z malo kreativnosti in spodbude s strani Ministrstva za šolstvo in šport bi se tudi v Sloveniji lahko organizirale takšne šole v naravi kot na Norveškem. Vse pa je seveda odvisno od učiteljev in staršev, ki morajo imeti radi svoje delo in otrokom na najlepši možni način pokazati, kaj jih lahko šola v naravi nauči za življenje.

Če povzamemo največje razlike med slovensko in norveško šolo v naravi:

- število učencev je na Norveškem manjše kot v Sloveniji, število spremljevalcev pa je v Sloveniji manjše, na Norveškem pa večje
- učni predmet friliflitsliv na Norveškem poteka skozi celo šolsko leto, medtem ko v Sloveniji nimamo učnega predmeta, ki bi vseboval vsebine preživetja v naravi

- šola v naravi je na Norveškem nadgradnja že naučenega v šoli, saj otroci vsa športna znanja osvojijo že med poukom, medtem ko je v Sloveniji šola v naravi predvsem namenjena učenju in izpopolnjevanju smučanja ali plavanja
- načrtovanje šole v naravi na Norveškem v večini izvajajo otroci s pomočjo učitelja, medtem ko v Sloveniji to vlogo prevzamejo učitelji ali strokovni delavci
- na Norveškem so učenci kot vodje šole v naravi, učitelj je le koordinator, v Sloveniji pa je učitelj odgovoren za vse, otroci samo izvajajo vzgojno-izobraževalni proces
- na Norveškem otroci v šolah v naravi veliko medsebojno sodelujejo, v Sloveniji pa tega nismo opazili veliko
- športne dejavnosti so na Norveškem drugačne kot v Sloveniji

6 SKLEP

Z razvojem urbanizacije, industrializacije in tehnizacije se je človek vse bolj odtujeval od naravnega okolja in s tem od narave. Porast števila ljudi, ki ne sprejemajo narave kot posebne vrednote ali dobrine, je danes precejšen. Tehnološki napredek je namreč človeku omogočil osamitev od neposrednega stika z naravo. »Nenaden odmik od narave v beton, od temeljne človeške skupnosti v brezimno množico in od dialoga s samim sabo v urah samotne tišine v vrvež nenehnih dražljajev, vse to ga je tako zmedlo in otopelo, da ne doživlja prav ne samega sebe, ne soljudi, ne družbe, ne narave, ne kulture, ne bivanja kot celote«... (Ramovš, 1993). Ravno zaradi tega je sodobni človek nesrečen in pogreša svojo naravno okolje, naravo, čeprav se tega ne zaveda.

Ob vsem tem pa je zanimivo dejstvo, da si človek danes ponovno prizadeva doseči podoben odnos do narave kakor nekoč, ko je bil še tesno povezan z doživljanjem njenih skrivnosti. Vendar pa, da bi mu to uspelo, mora začeti vzgajati že mladi rod. Da bi sodobni človek našel stik z naravo, jo mora vzljubiti. Vzljubil pa jo bo, če bo vedel, kaj vse mu ponuja in kaj vse lahko počne v njenem okolju. Zato je šola v naravi idealna priložnost za to.

Šola v naravi, kot vzgojno-izobraževalni sistem, nam je lahko v veliko pomoč, saj otroku ponuja paleto možnosti za igrivo, sproščeno a hkrati poučno nadgradnjo teoretičnega znanja z vsem doživljajskim materialom, ki na podlagi osebne izkušnje oplemeniti suhoparnost golega podajanja informacij v šolah. Prav tako pa šola v naravi otroku omogoča močne vzgojne vplive. V njej namreč otroku ni treba doživeti ničesar posebnega in izjemnega, pač pa so pomembne zlasti drobne in vsakdanje stvari. Neposredna izkušnja in doživetje narave v šoli v naravi na poseben način otroku pomagata prestopiti meje svojih malih svetov, s tem da odkrijejo večji in bogatejši svet, ki je poln zanimivosti in skrivnosti. Nikjer drugje kot v šoli v naravi se tudi sami od sebe ne ponujajo tolikšni vtisi in občutki, kot nam jih lahko vzbudi ravno naravno okolje v katerem preživljamo pedagoški čas z otroci. To so lahko preproste stvari, kot je narava s cvetočim travnikom, prodnato strugo, v kateri se skriva življenje potočnih rakov, jutranjo roso, ki se v vsem svojem blišču bohoti s prvimi sončnimi žarki ter plaho srno, ki ob utiranju poti skrbno pogleduje za svojim mladičem. Zato lahko na tem mestu povemo, da tudi v Sloveniji šola v naravi ni nekaj preteklega in pozabljenega, kot smo se to spraševali v uvodu.

Največja razlika med Norveško in Slovenijo se kaže v šolskem sistemu, saj je friluftsliv obvezni predmet v šolah in ni samo dvotedenska obveza šole za izpeljavo šole v naravi, kot je to navada v Sloveniji. Otroci skozi leto pridobijo veliko znanja iz preživetja v naravi, smučanja, taborjenja, pohodništva in še in še in jim šola v naravi pomeni nadgradnjo, izlet, kjer pokažejo svoje naučeno znanje in se družijo z vrstniki.

Friluftsliv pa ni samo šolski predmet, ampak je mnogo več. Ni samo šola v naravi, kjer nas naučijo plavati ali smučati. Je način življenja. Glede na to, da praktično ni velikih geografskih razlik ter možnosti za izvajanje različnih aktivnosti v naravi med Slovenijo in Norveško, lahko razlike iščemo med doživljanjem narave. Norvežani s smučmi ali peš radi krenejo s poti, uživajo in čutijo naravo. Slovenci se držijo prog, iščejo samopotrditve ter športno aktivnost vzamejo kot tekmovanje in doseganje osebnih rekordov. Norvežanom je pomembno, da so v naravi, ne glede kako hitri ali uspešni so v hoji ali na smučeh. Slovenci pa smo narod, ki se rad poraja z dobrimi osvojenimi časi, tehniko ter taktiko športa, s katerim se ukvarjamo. Biti najboljši nam pomeni največ, Norvežanu pa je povprečnost čisto zadovoljiva, le pomembno je, da so zunaj - v naravi.

Ko sem se na Norveškem pridružila norveškim študentom friluftsliva, nisem razumela njihovega pojmovanja narave. Težko sem razumela, da friluftsliv ni samo športna aktivnost, ampak nekaj več, poseben odnos z naravo. Po enem letu preživljanja skupnega časa v naravi, učnih ur, prebranih knjig ter udeležbe v vseh šolah v naravi, ali kot bi oni poimenovali »turah«, sem spoznala, da ni ležanje v travi nič manj pomembno od prehojenih desetih kilometrov. Spoznala sem, da ni pomembno kje si bil, kateri vrh si osvojil, da se lahko kasneje pohvališ svojim prijateljem, vendar je pomembna izkušnja, ki jo dobiš v naravi, da domov prideš spočit, poln energije in delovnega elana. Izkušnja na Norveškem je neprecenljiva, saj me je naučila šole za življenje – čutiti naravo in v njej uživati.

Vendar pa je teženje k naravi zakoreninjeno v Norvežanih že mnoga stoletja. Menimo, da se v Sloveniji vedno bolj zavedamo pomembnosti preživljanja prostega časa v naravi, vendar se ne moremo spremeniti čez noč. Naša prihodnost so predvsem otroci in mladi ljudje, ki jim moramo na zanimiv in privlačen način, skozi različne športne aktivnosti, približati naravo. Zdi se mi, da je v slovenskih šolah vse preveč skrbi z zakoni in predpisi. Ne moremo organizirati

šole v naravi s tabornim ognjem, ker je to preveč nevarno za otroke. Seveda moramo poskrbeti za varnost, kot to počno tudi na Norveškem, vendar je tam vse veliko bolj spontano in sproščeno. Straši morajo spoznati, da smo mi vsi otroci narave in če jo bomo ljubili, nas bo sprejela medse in nas varovala.

Burnik, S., Mrak, I. (2010). *Mountaineering as an important part of outdoor education. V Encotering, experiencing and exploring nature in education - European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning-10th annual EOE Conference (str. 13-25).* Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Dahle, B. (2003). *Norwegian "Friluftsliv"—"Environmental Education" as a Lifelong Communal Process.* Forest Service Proceedings.

Education-from Kindergarten to adolt education. (2007). Norwegian ministry of education and research. Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Veiledninger%20og%20brosjyrer/Education_in_Norway_f-4133e.pdf.

Faarlund, N. (1993). *A way home.* In: Reed, P., Rothenberg, D. *Wisdom in the open air. The Norwegian roots of deep ecology.* Minneapolis: University of Minnesota press, 20 pages
Friluftsliv heldid. (2008). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.nih.no/templates/page_46.aspx.

Friluftsliv heldid. (2008). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.nih.no/templates/page_46.aspx.

Gams, I. (1996). *Geografske značilnosti Slovenije.* Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Gelter, H. *Friluftsliv: The Scandinavian Philosophy of Outdoor Life.* Sweden: Lulea University of Technology. Pridobljeno 29.03.2009 iz <http://cjee.lakeheadu.ca/index.php/cjee/article/viewFile/302/222>.

Geographic Characteristics. (2009). Pridobljeno 23.6.2009 iz <http://cleveland.konzulat.si/index.php?id=2168&L=1>.

Gregorič, B. (2005). *Šola v naravi v evropskem prostoru in položaj Slovenije v njem.* Pridobljeno 23.11.2010 iz

http://www.csod.si/uploads/file/SVN_CLANKI/SVN_v_evropskem_prostoru_in_brigita_greg_orcic.pdf.

Golnar, T (1996). *Gorniška vzgoja – Osnove didaktike in pedagogike gorniške vzgoje*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.

Goksoyr, M., Solenes, O. (2004). *Nature and the Norwegian working class: a historical study of discourse and practice ca. 1900-1940*. V Delaplace, J.M., Villaret, S., Chameyrat, W. (Eds.). *Sport and nature history. Proceedings of the VIIth ISHPES Congress*, Montpellier, Aug. 23-31st 2001. Volume 10 (str. 387-393). Academia Verlag.

Gros, J. in sod. (2002). *Z glavo v naravo*. Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Gros, G. (2004). *Interdisciplinarnost v športu*. Pridobljeno 23.11.2010 iz http://www.csod.si/uploads/file/SVN_CLANKI/Interdisciplinarnost_in_SVN_gabrijel_gros.pdf.

Gunnarsson, G. (2008). *What is the potential of Norwegian Outdoor Life Tradition (Friluftsliv) in the Maintenance phase (III phase) of Cardiac Rehabilitation?* Oslo: Norwegian School of Sport Sciences.

Gurholt, K.P. (2005). *Nature narratives – Norwegian youth negotiating local traditions, national myths and global trends*. V Humberstone, B., Nicol, Robbie (eds.) *Old traditions – New trend* (str. 13-23). Ambleside: Brathay Hall

Handerson, B., Vikander, N. (2007). *Nature first: Outdoor life the Friluftsliv way* (str. 46-196). Toronto: Natural Heritage Books

Humberstone, B., Pedersen, K. (2001). *Gender, class and outdoor traditions in the UK and in Norway*. *Sport, education and society*, Vol.6. No.1:23-33.

Info om friluftsliv. (2008). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.nih.no/templates/Page_7731.aspx.

Isberg, R. (1995). *Färd: möte – människa – natur*. Alvesta: Sjöviks folkhögskola.

Izobraževanje v Sloveniji. (2010). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/izobrazevanje_v_sloveniji/.

Jølle, H., D. (2001) *The tension between culture and nature: Fridtjof Nansen's understanding of Arctic minorities*. Acta Borelia

Kaarby, K. (2010). *Children playing in nature*. Pridobljeno 20.12.2010 iz <http://www.cecde.ie/gaeilge/pdf/Questions%20of%20Quality/Kaarby.pdf>.

Kovač, M., Novak, D. (2006). *Učni načrt športna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo

Kosec, M. (1980). *Telesna vzgoja predšolskih otrok: gradivo za vzgojiteljice pripravnice*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Krek, J. (1997). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za delo in šport.

Kristan, S. (1986). *Priročnik za šolo v naravi*. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.

Kristan, S. (1988). *Planinska vzgoja*. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.

Kristan, S. (1993). *V gore...izletništvo, pohodništvo, gornišтво*. Radovljica: Didakta.

Kristan, S. (1998). *Šola v naravi*. Radovljica: Didakta.

Kristan, S. (2010). *Pogledi na šport 2*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta

Kubala, P. (2010). *Friluftsliv – the Mysterious, the Ordinary, the Noticeable, and the Extraordinary*. Dept. of Recreation, Faculty of Physical Culture, Palacky University.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo.

Kurikulum za vrtce (2009). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.zgnl.si/index.php?option=com_content&view=article&id=97&Itemid=113.

Lappin, E. (2009). *Šola v naravi za učence z čustvenimi in vedenjskimi težavami*. Šola v naravi, letnik I (februar 2009), 3.

Loeng, S. *Friluftsliv and "feeling for nature"*. Pridobljeno 28.03.2009 iz <http://snella.hint.no/~aaj/Art%204.pdf>.

Læreplaner for Kunnskapsløftet. (2010). Pridobljeno 20.11.2010 iz <http://www.skolenettet.no/upload/23750/kroppsoeving.pdf>

Mytting, I., Bischoff, A. (2008). *Friluftsliv*. Gyldendal Norsk Forlang.

Mytting, I. (2010). *Årsstudium i friluftsliv*. Pridobljeno 20.12.2010 iz <http://nih.wst.no/PortalPublisher/Studietilbud2010-11.target?page=c373e927fb7b69612be6505054503030&structureid=c373e91f1825cef75653505054503030&structureitem=c373e90fe8a342e5343c505054503030>.

Nansen, F. (2009). *An extract from professor Fridtjof Nansen's speech "for young people" at The University of Oslo as part of a program meeting arranged by The Norwegian Tourist Association (DNT) in June 1921*. Pridobljeno 29.03.2009 iz <http://snella.hint.no/~aaj/nansen.pdf>.

Na obisk v TNP z občutkom. (2001). Pridobljeno 2.4.2011, iz <http://www.tnp.si/doziviljati/C39/>.

Nedrelid, T. (1991). *Use of nature as a Norwegian characteristic: Myths and reality*. Ethnologia Scandinavica.

Norway. (2006). Pridobljeno 23.6.2009 iz <http://www.infoplease.com/ipa/A0107851.html>.

Norway-forests and forestry. (2010). Pridobljeno 23.6.2009 iz http://www.borealforest.org/world/world_norway.htm.

Obogateni in razširjeni programi v vrtcih in osnovnih šolah (2008). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1914.

Olomouc. Pridobljeno 15.12.2010 iz <files.zazitkem.webnode.cz/200000034.../Friluftsliv%20konf%20OSE.doc>.

Öhman, J. (2001). *The Meaning of „Friluftsliv“*. V Bowles, S., Higgins, P., Humberstone, B. (Eds.), *4th Eurocongress of European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning: Other Ways of Learning* (str. 25-28). Margburg: European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning.

Peršolja, B. (2004). *Zavedanje gorske narave*. V: Zbornik prvega strokovnega posveta didaktika v šoli v naravi (str. 193-198). Ljubljana: CŠOD

Pravilnik o financiranju šole v naravi (neuradno prečiščeno besedilo št. 2) (2010). Viz. Pridobljeno 23.11.2010 iz <http://predpisi.sviz.si/vzgoja%20in%20izobrazevanje/osnovne%20in%20glasbene%20sole/7.html>.

Reed, P., Rothenberg, D. (1993). Introduction: Deep ecology from summit to blockade. Chapter 1. V *Wisdom in the open air. The Norwegian roots of deep ecology* (str. 1-35) Minneapolis: University of Minnesota press

Repp, G. (1994). *Norwegian Relationships to Nature through Outdoor Life*. V Neuman, J., Mytting, I., Brtník, J. (Eds.), *Outdoor Activities. Proceedings of International Seminar Prague 1994*. (str. 32-42). Lüneberg: edition erlebnispedagogik.

Roskaft, E. Hagen, M.L., Hagen, T.L., Moksnes, A. (2004). *Patternes of outdoorrecreation activities among Norwegians: an evolutionary approach*. The Norwegian University of Sience and Technology.

Ramovš, J. (1990). *Doživljanje, temeljno človekovo duhovno dogajanje*. Ljubljana: Založništvo slovenske knjige.

Sandell, K. (1991). *Outdoor recreation –Re-creation or Creation?*. Nordisk Samhällgeografisk Tidsskrift (str. 4-35).

Sandell, K. (1993). *Outdoor Recreation and the Nordic Tradition of "Friluftsliv": A Source of Inspiration for a Sustainable Society?* Trumpeter: Vol 10, No 1.

Sandell, K. (1999). Naturnära friluftsliv – en miljöpedagogik. In B. Brügge, M. Glantz, & K. Sandell, *Friluftslivets pedagogik: För kunskap, känsla och livskvalitet* (pp.193-205). Borås, Sweden: Centraltryckeriet.

Sandell, K. (1999). Från naturliv till friluftsliv. V B. Brügge, M. Glantz, & K. Sandell, *Friluftslivets pedagogik: För kunskap, känsla och livskvalitet* (str. 7-22). Sweden: Centraltryckeriet.

Sandell, (2000). *Friluftslivets pedagogik: För kunskap, känsla och livskvalitet* (str. 7-22).

Sandell, K. (2000). Naturkontakt och utveckling. V K. Sandell, & S. Sörlin (Eds.), *Friluftshistoria: Från „hårdande friluftsliv“ till ekoturism och miljöpedagogik: Teman i det svenska friluftslivets historia* (str. 223-235). Malmö: Carsson Bokförlag.

Slovenia - National sistem overview (2010). Pridobljeno 20.12.2010 iz http://www.eurydice.si/images/stories/slovenski_izobrazevalni_sistem/National_System_Overview-July2010.pdf.

Slovenski šolski sistem v številkah. (2007). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport.

Skogen, K. (1999). *Cultures and Natures. Cultural patters, environmental orientations and outdoor recreation practices among Norwegian youth*. Norwegian Social Research, NOVA Rapport 16/99. Department of Sociology and Human Geography: University of Oslo.

SPI, katalog znanja, športna vzgoja. (2007). Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Splošno o šoli v naravi v ČŠOD (2010). Pridobljeno 23.11.2010 iz http://www2.arnes.si/~ljcsod1/sola_v_nar/splosno.htm.

Spoznajte Slovenijo. (2011). Pridobljeno 2.4.2011 iz http://www.slovenia.info/si/spoznajte-slovenijo.htm?spoznajte_slovenijo=0&lng=1.

Tordsson, B. (2000). Rötter i „barbari“ och „romantik“. V K. Sandell, & S. Sörlin (Eds.), *Friluftshistoria: Från „hårdande friluftsliv“ till ekoturism och miljöpedagogik: Teman i det svenska friluftslivets historia* (str. 47-61). Malmö: Carsson Bokförlag.

Udeležba učenca v šoli v naravi (2006). Pridobljeno 23.11.2010, iz <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1042&sid=661>.

Vaagboe, O. (1993). *De forskjellige naturbrukeres verdipreferanser. (The values and preferences of Norwegians who spend their time off in Nature.)* V FRIFO, ed: Frisk i friluft: Oslo

Vaage, O. F. (2007). *Trening, mosjon og friluftsliv. Resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbruksundersøkelsen 2000.* Oslo - Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå/Statistics Norway.

White Paper no 39 (2000/2001) (2001). *Friluftsliv - Ein veg til høgare livskvalitet.* Oslo: Ministry of Environment. Pridobljeno 15.1.2011 iz <http://www.regjeringen.no/nm/dep/md/dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/20002001/stmeld-nr-39-2000-2001-/4.html?id=324934>.

Wilson, J. (1989). *The history and traditions of friluftsliv.* 2nd Edition.

Zakonska izhodišča (2010). Čšod. Pridobljeno 23.11.2010, iz <http://www.csod.si/index.php?str=14>.

8 PRILOGE

Priloga 1: Utrinki iz norveške in slovenske poletne šole v naravi

Slika 1. Veslanje po jezeru na Norveškem

Slika 3. Priprave na vstop v jezero

Slika 2. Vstop učenca v kanu

Slika 4. Priprava kosila

Slika 5. Taborni ogenj

Slika 6. Učenje plavanja Slovenskih učencev

Priloga 2: Utrinki norveške in slovenske zimske šole v naravi

Slika 7. Peka hrenovk ob tabornem ognju na Norveškem

Slika 8. Igre v snegu na Norveškem

Slika 9. Hoja s smučmi na Norveškem

Slika 10. Učenje teka na smučeh na Pokljuki

Slika 11. Štafetne igre na Pokljuki

Slika 12. Zaslužena malica na Pokljuki

Priloga 3: Utrinki norveške gorniške šole v naravi

Slika 13. Dnevni pohod na Norveškem

Slika 14. Petje ob ognju

Slika 15. Markacija na poti